بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم: بانکي محاسبه

څانګه: محاسبه

مولف: ماری یوسفزی حمیدی

ژباړن: نور الله حقمل

د څار کمېټه:

- محمد آصف ننګ د تخنیکي او مسلکي زده کړو معین
- ډیپلوم انجنیر عبدالله کوزاېي د تعلیمي نصاب رییس
- محمد اشرف وحدت په تعلیمي نصاب کې د معینیت د مقام سلاکار

د تصحیح کمېټه:

- عبدالاحمد محمد یار
- محمد خالد جلال

د ګرافیک او ډیزاین څانګې مسئول : محمد جان علیرضایي

ګرافیک او ډیزاین: محمد سلیم خان

چاپ کال: ۱۳۹۲ لمریز کال

تیراژ: ۳۰۰۰

چاپ ځل: لومړی

وېب پاڼه: www.dmtvet.gov.af

برېښنالیک: info@dmtvet.gov.af

کي ISBN: ۹۷۸۹۹۳۶۳۰۰۵۷۶

Ketabton.com

د چاپ حق د تخنیکي او مسلکي زده کړو له معینیت سره خوندي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی يې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ور سره عرب، ګوجر دي — پاميريان، نورستانيان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ايماق، هم پشه يان
دا هيواد به تل ځليږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سينه کې د آسيا به — لکه زړه وي جاويدان
نوم د حق مو دی رهبر — وايو الله اکبر وايو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزیر پیغام

ګرانو زده کوونکو، محصلانو او درنو ښوونکو!

د یوې ټولنې وده او پرمختګ کاملاً د همغې ټولنې د پیاوړو کاري کادرونو، بشري قوې او ماهرو فکرونو په کار او زیار پورې تړلې دي. همدا بشري قوه او کاري متې دي چې د هیواد انکشافي اهدافو ته د رسیدو لارې چارې طی کوي او د یوه نیکمرغه، مرفه او ودان افغانستان راتلونکی تضمینوي.

انسان په خپل وار سره د الله تعالی له جانبه او هم د خپل انساني فطرت له اړخه مؤظف او مکلف دی چې د ځمکې په عمران او د یوه سوکاله ژوند د اسبابو او ایجاباتو د تکمیل لپاره خپل اغیزمن نقش، همدارنګه ملي او اسلامي رسالت ادا کړي.

له همدې ځایه ده چې د یوه ژوندي او فعال انسان نقش، د خپل ژوند د چاپیریال او خپلې اړوندې ټولنې په اړه، تل مطلوب او په هیڅ حالت کې نه نفی کیږي او نه هم منقطع کیږي.

په ټول کې د پوهنې نظام او په خاصه توګه د تخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت مسوولیت او مکلفیت لري چې د اسلامي ارزښتونو، احکامو او همداراز معقولو او مشروعو قوانینو ته په ژمنتیا سره، د افغانستان په انکشاف کې فعاله، چابکه او موثره ونډه واخلي، ځکه دغه ستر او سپیڅلي هدف ته د رسیدو په خاطر د انساني ظرفیت وده، د حرفوي، مسلکي او تخنیکي کادرونو روزنه او پراختیا یو اړین مقصد دی. همدا په تخنیکي او مسلکي زده کړو مزین تنکي ځوانان کولی شي چې په خپلې حرفې او هنر سره په سیستماتیک ډول د هیواد انکشاف محقق او میسر کړي.

جوته ده چې په افغانستان کې د ژوند تګ لاره، دولتداري او ټولنیز نظام د اسلام له سپیڅلو احکامو څخه الهام اخیستی، نو لازمه ده چې زموږ د ټولنې لپاره هر ډول پرمختګ او ترقي باید په علمي معیارونو داسې اساس او بنا شي؛ چې زموږ د کارګر نسل مادي او معنوي ودې ته یکې لومړیتوب ورکړ شي. د حرفوي ظرفیت جوړونې تر څنګ د ځوانانو سالم تربیت او په سوچه اسلامي روحیې د هغوی پالنه نه یوازې پخپل ذات کې یوه اساسي وجیبه ده، بلکې دا پالنه کولی شي چې زموږ وطن پخپلو پښو ودروي، له ضعف څخه یې وژغوري او د نورو له سیاسي او اقتصادي احتیاج څخه یې آزاد کړي.

زموږ ګران زده کوونکي، محصلان، درانه استادان او مربیون باید په بشپړه توګه پوه شي، چې د ودان او نیکمرغه افغانستان ارمان، یوازې او یوازې د دوی په پیاوړو متو، ویښ احساس او نه ستړي کیدونکي جد او جهد کې نغښتی او د همدغو مسلکي او تخنیکي زده کړو له امله کیدای شي په ډیرو برخو کې د افغانستان انکشافي اهداف تر لاسه شي.

د دې نصاب له ټولو لیکوالانو، مولفینو، ژباړونکو، سموونکو او تدقیق کوونکو څخه د امتنان تر څنګ، په دې بهیر کې د ټولو کورنیو او بهرنیو همکارانو له مؤثرې ونډې او مرستو څخه د زړه له کومې مننه کوم. له درنو او پیاوړو استادانو څخه رجامندانه هیله کوم چې د دې نصاب په ګټور تدریس او فعاله تدریب سره دې د زړه په ټول خلوص، صمیمي هڅو او وجداني پیکار خپل ملي او اسلامي نقش ادا کړي.

د نیکمرغه، مرفه، پرمختللي او ویاړمن افغانستان په هیله

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

څپرکي	سرلیکونه	پاڼې
لومړی	د بانکونو تعریف او د هغو موخې	۱-۲٤
دویم	بانکي اصطلاحات او مفاهیم	۲۵-۳۸
دریېم	د بانکي حسابونو ډولونه Kind of Bank Account	۳۹-۸۲
	سرچینې او اخیستنې	۸۳
	د ښوونیز نصاب د پراختیا د ریاست پیغام	۸٤

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدمه

د یته په پام سره چې د بانکونو شتون زمونږ په هېواد کې ستراهمست لري نو دا هم ویلی شم چې بانکونه په هربل هېواد یا افغانستان کې له مهمو اقتصادي زیربناؤ څخه ګڼل کیږي لکه چې څرګنده ده په ټول اقتصاد کې مهمې زیربناوې د اقتصادي امتداد غوره وسیله ده، نو که چیرې بانکونه او یا بانکي نظام په یوه هېواد کې شتون ونلري اقتصادي وده هم په آسانۍ سره نه رامنځ ته کیږي.

په حقیقت کې بانکونه نه یوازې د اقتصادی پروژو د تحویلوونکو په توګه ګڼوردي بلکې د اقتصادي پروژو مهمه سرچینه هم جوړیدلی شي. په دې معنی که چیرې یوه فابریکه یو بل سکتور ته پور ورکوي نو په حقیقت کې ددغه سکتور په رامنځته کیدلو کې مرسته کوي، ترڅو خپل تولیدي فعالیتونه په ښه ډول ترسره کړي او زیات کاري ځوانان استخدام کړي؛ نو له دې وجې ویلی شو چې بانکونه دیوه هېواد د اقتصادي رکن په توګه پېژندل کیږي.

پردې سربېره، بانکونه ترتیبي اغېزې هم لري او خلک خپلې سپماوې او امانتونه د بانک له لارې ترسره کوي؛ نو پدې اساس بانکونه د یوه هېواد د پرمختګ مهم مظهر دی.

بایدوواېو چې دغه پرمختګ د بانکدارۍ په برخه کې هغه وخت عملي کیږي چې له یوې خوا پدی برخه کې محصلین وروزل شي له بلې خوا عالي ادارې رامنځته شي او هغوی ته روزنه ورکړي، د حسابداری او ادارې انستیټیوت د علمي موئسسو په چوکاټ کې د محصلینو د ښوونې او روزنې دنده په غاړه لري او دعالی او ځوانو استاذانو په توګه یې ټولنې ته وړاندې کوي. لکه څرنګه چې بانکي محاسبه د ادارې او حسابدارۍ له مهمو مضمونونو څخه ده، نو پدې اساس ددې درسي کتاب موخه همدا بانکي محاسبه ده.

پدې کتاب کې ټول موضوعات او معلومات لکه د بانکي محاسبی دندې، معاملات او بانکي حساب، او بالاخره دمالي فعالیتونو ترتیب او راپور ورکول د ګټې او ضرر په چوکاټ کې په هر اړخیز شکل سره څېړل شوي دي. په لومړۍ برخه کې د بانکونو پېژندنه، موخې او دندې تر ارزیابۍ لاندې نیول شوي. په دویمه برخه کې د کتاب په اصلي مطالبو او محتوی باندې زیاته رڼا اچول شوې او د بانکي محاسبې مفاهیم او اصطلاحات هم پکې درج شوي دي. د سنجش له طریقه د بانکي حسابونو پرانستلو شرایط او د بانک عمومي محاسبه په پام کې نیول شویده په څلورم څېرکي کې په قیمت لرونکو اسنادو او اسعارو پورې اړوند معاملات چې د بانکدارۍ په نظام او تجارتي معاملو کی رول لري ترڅېړنې لاندې نیول شوي.

څرنګه چې د ټولو بانکی عملیاتو توضح او د مالي بانک د فعالیت د راپور برابرولو طرز او د معلوماتي ټکنالوژۍ لاسته راوړنې د بدلون په حال کې دي، نو دا ناممکنه ده چې مونږ د ټولو مسائلو ټول اړخونه پدې کتاب کې را ونغاړو.

په درناوی

ماري یوسفزۍ حمیدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ټولیزه موخه:

د سمو فعالیتونو د تنظیم په برخه کې د معلوماتو زده کول دي، چې د ګټې په موخه سرته رسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

د بانکونو تعریف او د هغو موخې

ټولیزه موخه:

د بانکونو د دندو او موخو پيژندنه.

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې له محصلينو نه هيله کيږي چې لاندې موضوعات توضيح کړای شي:

- لومړنی جوړ شوی بانک او دندې يې.
- د ماهيت له مخې د بانکونو ډولونه
- د بانکونو مهمې دندي
- د معلوماتي ټکنالوژۍ له منځته راتګ سره د نوي بانکي سيستم معرفي کيدل

١- د بانکونو تعريف او موخې

هغه لومړنی بانک چې د لومړي ځل لپاره يې په کار پيل وکړ، په اولسمه او اتلسمه ميلادي پيړۍ کې په انګلستان کې منځته راغی او وروسته په ګړندۍ توګه دنړۍ ټولو برخو ته پراخ شو. په لومړي سر کې د غو بانکونو د پيسو د تبادلې دنده پر غاړه درلوده او له هغه وروسته يې په تدريجي توګه د پولي حواله جاتو په ورکولو او د ربعې په مقابل کې په قرض ورکولو باندې هم لاس پورې کړ.

د شلمې پيړۍ له پيل څخه په پر مختلليو هيوادونو کې د بانکي نظام اړتيا په جدي توګه مطرح شوه. له بانکي نظام څخه مقصد هغه حالت دی، چې د يوه هيواد بانکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سازمان د یو لړ معینو مقرراتو او قوانینو تابع وي. د یو هیواد اقتصادي پرمختګ او پراختیا پرته له یو معین بانکي نظام څخه ناشوني دي.

په لنډه توګه نن ورځ بانکي فعالیتونه خورا زیات شویدي او هیوادونه د بانکي نظام په چوکاټ کې کولای شي د یادو شویو فعالیتونو بیلابیل ډولونه تنظیم کړي. د افغانستان د پیسو او بانکدارۍ قانون بانک، په لاندې ډول تعریفوي: بانک له هغې موسسې څخه عبارت دی، چې اصولاً د اشخاصو نغدې واجب الادا او ودایع (امانت) تر لاسه کوي او د عامه قرضونو د ورکړې او سرمایه ګذارۍ په موخه یې کاروي.

د نړۍ په سطحه لومړنی بانک په ۱۶۹۴ زکال کې د انګلستان په هیواد کې تاسیس شو او لدې وروسته لاندې بانکونه د نړۍ په بیلابیلو ځایونو کې جوړ شول:

۱- ۱۶۹۴ – Bank of England

۲- ۱۸۰۰ - French Bank

۳- ۱۹۱۳ - USA FR

۴- ۱۹۳۵ - India Bank

۵- ۱۹۲۹ Afghan National Bank -۱۳۱۲

۶- ۱۹۴۸ - Pakistan Bank

په افغانستان کې تر ۱۳۱۲ لمریز کاله پورې کومې ځانګړې بانکي موسسې شتون نه درلود، پولي او اسعاري فعالیتونه یوازې د انفرادي سوداګرو په واسطه تر سره کیدل، خو په ۱۳۱۲ ل کال کې د پولي ستونزو د حل په موخه د وخت د اقتصاد وزیر عبدالمجید خان زابلي د هلو ځلو په پایله کې ملي بانک د سهامي شرکت په توګه منځته راغی او په ۱۳۱۴ ل کال کې یې د بانکنوټونو د نشر ورتیا هم ترلاسه کړه. په ۱۳۱۸لمریز کال کې د افغانستان بانک یعنې د افغانستان مرکزي بانک تاسیس شو او له هغې نیټې څخه راوروسته د نورو بانکونو انتشار د مرکزي بانک دنده وګڼل شوه.

د ملي بانک او د افغانسان بانک له تاسیس څخه وروسته لاندې بانکونه د بیلابیلو اهدافو د تعقیب په موخه منځته راغلل:

۱۳۲۶ ----------- د تعمیراتو او ګروۍ بانک

۱۳۳۳ ----------- د کرنیزې پراختیا بانک او پښتني بانک

۱۳۴۴ ----------- د صنعتي پراختیا بانک

۱۳۵۵ ----------- د صادارتو د پراختیا بانک

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه بانکونه په دولتي او یا مختلط شکل جوړ او د اویایمې هـ ش لسیزې له پیل څخه یې د وخت د اقتصادي لزوماتو په چوکاټ کې د هیواد په داخل او خارج کې خپلې څانگې پرانستې او په منظمه توگه یې د اساسامي په محدوده کې فعالیت درلود.

په اویایمه لسیزه کې د سیاسي تحولاتو له کبله د افغانستان اقتصاد له رکود سره مخ شو او لدې تحولاتو وروسته په ۱۳۸۱ لمریز کال کې افغانستان د نوي اساسي قانون څښتن شو او د دې قانون په رڼا کې ټولو اقتصادي فعالیتونو، په ځانگړې توگه د بانکدارۍ سکتور پراختیا و مونده او بانکداري د بازار په اقتصادي نظام کې خپل اهمیت تر لاسه کړ او د هیواد د بانکدارۍ د قانون په رڼا کې ورو ورو د داخلي او خارجي پانگوالو په واسطه خصوصي بانکونه تاسیس او په کار یې پیل وکړ او یو زیات شمېر دولتي بانکونه لغوه شول.

یو شمیر خصوصي بانکونه چې په افغانستان کې له ۱۳۸۱ نه وروسته تاسیس شویدي او خپلې نماینده گۍ یې پرانستې دي، په لاندې ډول دي:

۱- کابل بانک
۲- عزیزي بانک
۳- د افغانستان پراختیایې بانک
۴- آرین بانک
۵- د افغانستان بین المللي بانک
۶- میکرو فینانس بانک
۷- نشنل بانک
۸- برک بانک
۹- الفلاح بانک
۱۰- حبیب بانک
۱۱- ستندرد چارتر بانک
۱۲- غضنفر بانک
۱۳- میوند بانک
۱۴- باختر بانک او داسې نور. . .

د هیواد د بانکدارۍ قانون مطابق ټول بانکونه خپل کاري راپور او بیلانس په میاشتني ډول ترتیبوي او بلاخره یې د کال په پای کې د افغانستان بانک د نظارت او څارنې اړوندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانګې ته سپاري، څکه چې د هغوی له لوري په مستقیم ډول کنټرولیږي، او د اړوندو فعالیتونو پایلې یې تر څارنې لاندې نیول کیږي.

۲- د بانکونو ډولونه او دندې , Types and duties of Banks

A- د بانکونو ډولونه: د اړوندو دندو له مخې د هغوی ماهیت په لاندې ډول دی:

۱- مرکزي بانک Central Bank

۲- تجارتي بانک Commercial Bank

۳- صرافي بانک Exchange Bank

۴- صنعتي بانک Industrial Bank

۵- کرنیز بانک Agricultural Bank

۶- رهنی یا ګروي بانک Mortgage Bank

B- د بانکونو دندې

د مرکزي بانک دندې Duties of Central Bank: په عمومي توګه په نړۍ کې داسې هیواد نشته، چې مرکزي بانک ونلري. د مرکزي بانک د جوړیدو اړتیا د لومړني نړیوال جنګ په جریان کې را منځته شوه. د پیسو د ذخیروي اړتیا او اقتصادي اعتبار د کنټرول په موخه باید هر هیواد یو مرکزي بانک ولري، چې د لاندې صلاحیتونو او دندو لرونکی وي:

a. **د پیسو د چاپ اووېش صلاحیت لرل Monopoly of note Issue:** د مرکزي بانک له مهمو دندو څخه یوه هم د پیسو چاپ او توزیع ده.

b. **د دولت د عوایدو را ټولول یا Banker to the state:** د مالیاتو، ګمرکي محصولاتو او داسې نورو په څېر د د ولتي عوایدو را ټولول، د مرکزي بانک بله مهمه دنده ګڼل کیږي. التبه دغه عواید بیا په خپل نوبت سره د دولت د مصارفو په توګه په مصرف رسیږي.

c. **د بانکونو ایجادوونکی Banker Bank:** مرکزي بانک له خپل صلاحیت څخه په استفادې سره د نافذه قوانینو مطابق، نورو بانکونو ته دتاسیس اجازه او جواز ورکوي او د بانکي قوانینو او مقرراتو په اساس له هغوی سره همکاري کوي او د فعالیتونو نظارت او څارنه کوي.

d. **د پورد ورکولو وروستۍ مرجع یا Lender of the last resort:** د مرکزي بانک بله مهمه دنده د وروستۍ مرجع په توګه د قرض ورکولو سرچینه ده. چې دوو مراجعو ته قرضونه ورکوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- وزارتونه
۲- تجارتي بانکونه

د مرکزي بانک له لوري وزارتونو ته هغه وخت قرض ورکول کیږي چې نړیوال بانک ځیني وزارتونو ته، د مثال په توګه د پوهنې وزارت ته د ښو بابه مکاتبو د اعمار لپاره په دریو قسطونو کې د پیسو ورکولو داسې ژمنه وکړي، چې دوه قسطونه یې په لومړنۍ مرحله کې د پوهنې وزارت ته ورکول کیږي او د دریم قسط وخت یې اوږدیږي. په دې صورت کې د پوهنې وزارت یاد شوی مبلغ له مرکزي بانک څخه په قرضي توګه اخلي او د نړیوال بانک له لوري د قسط د پیسو له تر لاسه کولو وروسته یې بیرته مرکزي بانک ته ورګرځوي، خو باید وویل شي چې مرکزي بانک د دغه ډول قرضونو سود نه اخلي. د مرکزي بانک له لوري تجارتي بانکونو ته هغه وخت قرضه ورکول کیږي چې د هیواد سیاسي او اقتصادي وضعیت بحراني حالت ته سوق شي. مرکزي بانک د ورته قرضونو په بدل کې له ۳٪ څخه تر ۴٪ مفاد تر لاسه کوي.

a. په بازار کې د پیسو سرپرستي او د قرضې کنټرول Guardian of money market and control

د دغې دندې له تطبیق او تر سره کیدلو سره مرکزي بانک په هیواد کې له تورم او پولي انفلاسیون څخه مخنیوی کوي، چې د ټکس یا مالیاتو د اضافه کولو زیاتې ګټې ورکولو، د خارجي اسعارو عرضه کولو او داسې نورو ستراتیژیو څخه استفاده کوي.

b. د حسابونو تصفیه Clearing House:

په مرکزي بانکونو کې د Clearing House په نامه یو ځانګړی مرکز شتون لري. په دغه دفتر کی د بانکونو نماینده ګان سره یو ځای کیږي او په خپل منځ کې د پیسو چکونه سره تبادله کوي چې په افغانستان کې تر اوسه پورې دغه ډول اسانتیا شتون نلري او دغه دنده د Afghanistan Clearing settlement system ، ACSS په واسطه ترسره کیږي.

۲- تجارتي بانک Commercial Bank: تجارتي بانکونه هغه انتفاعي موسسات دي چې د بانکدارۍ په برخه کې د مجربو اشخاصو له لوري د کار جواز د $ ۵۰۰۰۰۰۰ (او دغه رقم وروسته تر شل میلیونه امریکایي ډالرو هم زیاتیدلای شي) په مقابل کې له مرکزي بانک څخه ترلاسه کوي. ددغه ډول بانکونو موخه په هیواد کې له اقتصادي ودې، په ځانګړې توګه د ونډو لپاره د زیات مفاد له تحصیل څخه عبارت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تجارتي بانکونو مهم فعالیتونه په لاندې ډول دي:

۱. د امانت او جاري حسابونو د پرانستلو په واسطه د خلکو د جاري اماناتو او پس انداز را ټولول.
۲. اشخاصو او شرکتونو ته د قرضونو ورکړه.
۳. د اعتبار نامې یا , Letter of Credit توزیع.
۴. د مصؤنیت په موخه د پیسو د کارتونو توزیع کول.
۵. د صرافۍ د ماشینونو د کارتونو یا , A. T. M کارتونو توزیع.
۶. د ماسټرکارت او ویزه کارت توزیع کول.
۷. د چک توزیع کول.
۸. د ضمانت یا ګرنټي کارت توزیع کول.
۹. اسعاري معاملات.
۱۰. د قیمتي اسنادو او ګران بیه فلزاتو ساتل.
۱۱. د قیمتي یا ارزښتمنو اسنادو پیر او پلور.

۳ – **د صرافۍ بانک یا Exchange Bank:** یو شمیر اشخاص په ورته ډګر کې د خپل کار اجازه لیک د پیسو په بدل کې له مرکزي بانک څخه تر لاسه کوي او هدف یې د اسعارو تبادله او د ځینو حواله جاتو اجرا کول وي.

۴ – **صنعتي بانک Industries Bank:** صنعتي بانک د کار اجازه لیک د معدن او صنایعو د وزارت له لارې له مرکزي بانک څخه تر لاسه کوي، چې هدف یې د هیواد صنعت ته وده ورکول دي او دوه ډوله قرضونه ورکوي:

a. **لنډ مهاله قرضه:** هغه شمیر تولیداتي فابریکو ته قرضونه ورکوي، چې خام مواد اخلي او له تولید څخه وروسته یې د کار ټمامه موادو په توګه بازار ته عرضه کوي او بازار ته له عرضه کولو وروسته، د قرضې بیرته ورکول یا بیا ګرځول پیلوي. هغه اسناد چې پدې لړ کې مهم ګڼل کیږي په لاندې ډول دي:

د کار جواز، عواید ، د بېرته ورکولو وړتیا، د اسنادو کاپي او د فابریکي ملکیت.

b. **اوږد مهاله قرضه:** دغه قرضه هغو تجارانو ته ورکول کیږي چې غواړي تولیدي شرکت اعمار کړي او د قرضې اخیستلو لپاره د اړتیا وړ اسنا ولري. د اړتیا وړ اسناد یې د کار له جواز، ٪۲۰ نغدو پیسو، د ځمکې له قبالې، د ځمکې له نقشې، د ځمکې له قیمت، کاري پلان، د تولید له ماشین آلاتو، بیمې، د ماشین الاتو د ټمدید له جواز او د شریکانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترمنځ له موافقت څخه عبارت دی. دغه قرضونه د کار له پیل څخه یو کال وروسته بیرته له ۱۲٪ تر ۱۳٪ گټې سره یو ځای مجرا کیږي.

۵ – **کرنیز بانک Agricultural Bank:** دغه بانکونه د کرنې د وزارت له لارې د کار اجازه لیک تر لاسه کوي او موخه یې په هېواد کې د کرنې له ودې څخه عبارت ده. دغه بانکونه هم دوه ډوله قرضونه ورکوي:

a. **لنډ مهاله قرضه:** دغه ډول قرضونه د اصلاح شویو تخمونو، کیمیاوي کوډ او داسې نورو جزیي شیانو د اخیستلو لپاره ورکول کیږي.

b. **اوږد مهاله قرضه:** دغه ډول قرضونه د پر مخ تللیو کرنیزو ماشین الاتو د اخیستلو لپاره ورکول کیږي. همدا شان دغه بانکونه د چرگانو او مچیو روزنې د فارمونو د تاسیس لپاره هم ورکول کیږي.

۶ – **تعمیراتي بانک Mortgage Bank:** دغه ډول بانکونه د ښار جوړونې د وزارت له لوري د کار جواز تر لاسه کوي، چې هدف یې په هېواد کې د ښارگوټو جوړول او ساختماني تاسیساتو ته وده ورکول دي. د قرض ورکولو شرایط یې د صنعتي بانکونو له شرایطو سره ورته دي. په عمومي توگه د دولتي بانکونو د ایجاد موخه د مفاد لاسته راوړل نه وي، بلکې د زیربنایي پراختیایي پروژو له تمویل څخه عبارت ده. د صنعت او کرنیزو تولیداتو د حجم لوړوالی د ملي عوایدو د زیاتوالي او د خلکو د ژوند د سطحې لوړولو لامل گرځي.

B – **د تجارتي، صنعتي او بانکي شرکتونو مقایسه:** د تجارتي محاسبې د تدریس فن په لومړنیو سمسترونو کې توضیح شو، چې د تجارتي موسساتو دندې، له مختلفو ځایونو څخه د اسعارو له رانیولو او له کوم تغییر پرته د مفاد د لاسته راوړلو په موخه په لوړ قیمت د هغو له پلورنې څخه عبارت ده. د دغې دندې د ترسره کولو لپاره انفرادي اشخاص، محدود المسؤلیت شرکتونه، تضامیني شرکتونه، سهامي شرکتونه او دولتي تصدۍ فعالیت کوي.

د انفرادي شرکتونو سرمایه په یوه شخص او د محدود المسؤلیت او تضمیني شرکتونو سرمایه په څو معینو اشخاصو پورې اړه لري، خو د سهامي شرکتونو سرمایه یا پانگه په زیات شمیر ونډه والو پورې اړه لري. په یوه دولتي شرکت کې سرمایه ملي بڼه لري او په دولت پورې تړاو لري. سهامي او دولتي شرکتونه د دریيو ارگانونو له لوري اداره کیږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف- مدیره هیئت چې د شرکت عمومي پالیسي طرحه کوي.

ب – د عامل هیئت چې د مدیره هیئت طرحه شوې پالیسي تطبېقوي.

ج – د نظارت هیئت چې د عامل هیئت د اجرااتو څارنه او نظارت کوي.

پدې برسېره په تجارتي شرکتونو کې امتعه خورا اهمیت لري، ځکه د شرکت تجارتي فعالیت یوازې د امتعې په پیر او پلور باندې متمرکز وي. په صنعتي شرکتونو کې هم حقوقي انفرادي، محدود المسؤلیت تضامیني، سهامي او دولتي ډول لیدل کیدلای شي. د صنعتي شرکتونو د کنټرول لپاره پورتنیو یاد شویو درې ګونو ارګانونو ته اړتیا ده. خو د فعالیت طرز او بڼه یې بل ډول ده، یعنې په صنایعو کې امتعه د خامو موادو، معاونه موادو، محرکه موادو په نامه یادېږي. چې له تغییر شکل نه وروسته د کیفیت او کمیت حتا د ماهیت له نظره په نیم کاره او کار تمام ډول عرضه کیږي او خرڅیږي.

نو پدې اساس د محاسبې د عمومیاتو له مخې دواړه شرکتونه یو له بل سره چندان توپیر نلري، بلکې په جزیاتو کې یو تر بله معمولي توپیر لري او دواړه یعنې صنعتي او تجارتي شرکتونه د حقوقي شخصیت له نظره انتفاعي شرکتونه دي، خو د اقتصادي فعالیت له مخې یو تر بله متفاوت دي او د هر شرکت مهمه موضوع د ځانګړیو متشکله فکتورونو له مخې یو له بل څخه تفکیک کیږي.

پورتنیو مطالبو ته په پام سره بانکي شرکتونه د خپل فعالیت په پروسه کې نه له امتعې څخه او نه له خامو موادو یا نیم کاره او کار تمامو تولیداتو څخه بحث کوي، بلکې د مختلفو حسابونو له پرانستنې څخه بحث کوي، د قرضونو له ورکولو او نورو بانکي فعالیتونو څخه یادونه کوي. نو پدې اساس د جزیاتو او خصوصیاتو له نظره د صنعتي، بانکي او تجارتي شرکتونو فعالیتونه یو له بل سره توپیر لري.

له بل لوري، څنګه چې بانکونه د خپلې دارایۍ یوه ستره برخه په نغدې توګه په خپل واک کې لري او یا یې په موقته توګه په نورو شرکتونو کې سرمایه ګذاري کوي. ترڅو له هغې څخه ګټه تر لاسه کړي، پداسې حال کې چې د تجارتي موسساتو امتعه او په صنعتي موسساتو کې د خامو موادو زیرمې د هغوی د دارایۍ عمده برخه تشکیلوي. سربیره پردې د بانکونو د بیلانس په ستونونو کې د سرمایه غیر، دیونونو او داسې نورو اقلامو یادونه کیږي او شخصي سرمایې پکې لږ اهمیت لري. په داسې حال کې چې د تجارتي شرکت په بیلانس کې شخصي سرمایه او سرمایه غیر خورا اهمیت لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴-د انټرنیټي بانکدارۍ اسانتیاوې Scope of Electronic Banking:

انټرنیټي بانکداري څه شی ده؟

انټرنیټي بانکدارۍ ته Online Banking یا مستقیمه بانکداري هم ویل کیږي. انټرنیټي بانکداري د کمپیوټري تکنالوژي یوه نوې لاسته راوړنه ده.

خلک فکر کوي چې انټرنیټي بانکداري د ۲۴ ساعته بانکي خدمتونو له جریان څخه عبارت ده. که څه هم بانکونه د صرافۍ د آتومات ماشینونو یا A.T.M ,Atumtinc Teller Machine په واسطه شپه او ورځ پیسې د مشتریانو په واک کې ورکوي خو انټرنیټي بانکدارای تر دغه هم له زیاتو اسانتیاوو څخه برخمنه ده. ځکه د ورته بانکدارۍ په ترڅ کې مشتریان کولای شي د انټرنیټي بانکدارۍ له لارې بیلابیلې بانکي دندې له خپل کور څخه او یا د مسافرت په وخت کې د کار ځای ته له تګ یا ورتلو څخه پرته ترسره کړای شي.

انټرنیټي بانکداري د دې ځواک لري، ترڅو په اتومات ډول له خلکو څخه پیسې تر لاسه کړي او نورو خلکو ته یې د قرضونو په توګه ورکړي. په لنډه توګه ویلای شو چې انټرنیټي بانکداري، مشتریانو ته د بانکي خدماتو یو نوی وړاندې شوی سیستم دی، چې د انټرنیټ په مټ تر سره کیږي.

د انټرنیټي بانکدارۍ آسانتیاوې:

دغه ډول بانکداري د مشتریانو په واک کې وي او بانکي فعالیتونه د هغوی په لاس تر سره کیږي. بانکي کارونه اصلاً د کاغذ پر مخ تر سره کیږي چې د کار دغه میتود له نړیوال مخکښ اقتصاد سره اړخ لګوي. اوسمهال د انټرنیټ د پراخې ټکنالوژۍ له منځته راتګ سره بانکي او تجارتي کاروبار هم په برقي یا انټرنیټي توګه تر سره کیږي، چې کولای شو د برقي تجارت له لارې د صادراتو او وارداتو له بهیر څخه بررسي وکړو، د خپلې خوښې وړ اجناس انتخاب او په برقي توګه یې د موبایل او داسې نورو وسایلو له لارې خپله بانکداري کنټرول کړو.

که د بانکدارۍ سکتور تر ۲۱ مې پیړۍ پورې پاتې شي، په هغه وخت کې ممکن د کار ټول سیستم بدل شي او بانکداران مجبور شي تر څو له انټرنیټي ټکنالوژۍ څخه په استفادې سره خپلو مشتریانو ته لا غوره او چټک بانکي خدمتونه وړاندې کړي.

د بانکونو مشتریان په ګړندۍ توګه د کمپیوټر له پوهې سره آشنا کیږي او کولای شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د برقي وسایلو له اساسي خدماتو څخه په ښه توګه استفاده وکړي. اوس مهال د بانکونو د مشتریانو غوښتنو هم بدلون موندلی دی، هغوی په هر ځای او هر وخت کې ۲۴ ساعته بانکي خدمتونو ته اړتیا لري. بانکونه هم هڅه کوي تر څو د شونتیا تر بریده د خپلو مشتریانو هیلې او غوښتنې پوره کړي، ځکه هغوی پوهیږي چې که چیرته وغواړي له خپلو رقیبانو څخه د سیالۍ یا رقابت لوبه و ګټي، پکار ده چې هر ډول بانکي او انټرنیټي خدمتونه د خپلو مشتریانو په واک کې ورکړي.

بانکونو اوس د د انټرنیټ یا EFT له لارې د پیسو د انتقال، د تیلیفوني بانکدارۍ له لارې د پیسو د پرداخت، له انټرنیټي لارې د چکونو د کنټرول په څېر بانکۍ خدمتونه د مشتریانو په واک کې ورکړي. انټرنیټي بانکدارۍ په مترقي او پرمختللو هیوادونو کې لا هم د ودې په حال کې ده.

د انټرنیټي بانکدارۍ ګټې:

:Advantages of Electronic Banking

انټرنیټي بانکداري له کور څخه د بانکدارۍ، مستقیمې بانکدارۍ او په داسې نورو نومونو یادیږي. انټرنیټي بانکداري له یوه ځانګړي سافټ وییر څخه د استفادې په صورت کې تحقق مومي. انټرنیټي بانکداري په -۱۹۹۰- ز کال کې د WEB یا نړیوال جال له معرفي کیدلو سره منځته راغله. د انټرنیټي بانکدارۍ مهمې ګټې په درېو برخو باندې ویشلای شو:

۱- د مشتریانو لپاره ګټې Benefit to Customers

۲- د بانکدارۍ په برخه کې ګټې Benefit to Banking Industry

۳- ټولنې ته ګټې Benefit to Society

الف- د مشتریانو لپاره ګټه Benefit to Customers: بانکي خدمتونو ته د مشتریانو اړتیاوو او غوښتنو، په تیره لسیزه کې په ګړندۍ توګه بدلون و موند. په اوس وخت کې بانکونه خپلو مشتریانو ته لاندې خدمتونه د هغوی په کورونو او استوګنځایونو کې وړاندې کوي:

۱- د هغوی په بانکي حساب کې له پولي وجوه څخه د خلکو خبرتیا یا Account Balances:

چې په ترځ کې یې مشتري د اوونۍ په -۷- ورځو کې کولای شي په-۲۴- ساعته توګه په خپل حساب کې د پولي و جوه میزان و لیدلای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- **د اعتبار د کارت فورمه یا Accounting Card Statement:** مشتري کولای شي هر وخت چې وغواړي بانک ته د اعتبار د کارت فورمه را وړاندې شي.

۳- **د بېلونو تادیه یا Bill Payment:** مشتري کولای شي د پیسو د یوه ناڅیزه مصرف په بدل کې خپل مصرفي بېلونه د انټرنیټ له لارې تحویل کړي.

۴- **له یوه حساب څخه بل حساب ته د پیسو لیږد یا Transfer of Money to A/C:** مشترى کولای شي د انټرنیټي بانکداري له سیستم څخه په استفادې سره په خورا زیاته اسانۍ سره له یوه حساب څخه بل حساب ته پیسې و لیږدوي.

۵- **د بانکداري د ساعتونو نوې بڼه یاNew Meaning of Bankin Hours:** پیسو اخستلو او مصرفي بېلونو د تحویل لپاره مشتریان دا اړتیا نه احساسوي چې د معین مهال ویش د تعقیب مکلفیت احساس کړي، بلکې په خپله خوښه هر وخت خپلې بانکي دندې تر سره کولای شي.

۶- **د سفر په وخت کې مالي تنظیمات یا Handling finance while traveling:** انټرنیټي بانکداري د خپلو بانکي مشتریانو لپاره یوه بله اسانتیا هم وړاندې کوي او هغه دا چې هغوی د سفر پر وخت کې هم کولای شي خپل حسابونه چک کړي او د خپلو مصرفي بېلونو لپاره د پرداخت چارې تر سره کړي.

۷- **په کور کې بانکي خدمتونه یا Home Banking Service:** د مشتریانو له حد څخه د زیاتې ګڼه ګونې د مخنیوي له کبله بانکونه مجبور شویدي تر څو یو بل بانکي میتود پکار واچوي او د مشریانو لپاره یوه برقي او انټرنیټي دروازه پرانیزي. تر څو مشتریان وکړای شي په مستقیمه توګه خپلې پیسې بانکي حسابونو ته انتقال یا اضافه کړي او بانک ته د تللو هیڅ ډول اړتیا احساس نکړي.

ب- **د بانکدارۍ په برخه کې ګټې Advantages to Banking Industry:** انټرنیټي بانکداري د بانکدارۍ په برخه کې زیاتې ګټې ډالۍ کړېدي چې مهمې هغه یې په لاندې ډول خلاصه کیږي:

۱- **د کارکونکو په معاشاتو کې کموالی:** انټرنیټي بانکداري د بانکدارۍ له صنعت سره مرسته کړیده ترڅو د خپلو کارکونکو معاشات او مصارف لږکړي او خپل پولي مصارف تر کنټرول لاندې راولي.

۲- **د ثقلیه فزیکي خدماتو له منځه وړل:** د انټرنیټي بانکدارای له معرفي کیدلو سره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

بانکدارۍ په صنعت کې د چکونو د مسلسلو شمېرو لیکلو، د مالیاتي فورمو ډکولو، د چک کتابچو د استولو او د داسې نورو فزیکي کارونو د ترسره کولو په برخه کې خنډونه رامنځته کوي.

۳- **د بازار موندنې پراختیا:** د انټرنیټي بانکداري سیستم د بانکدارۍ له صنعت سره مرسته کړیده تر څو زیات شمېر مشتریان که څه هم په ملي یا نړیواله سطحه وي، خپل ځان ته جلب کړي. پدې اساس دا کار د بازار موندنې له پرمختګ او پراختیا سره د مرستندوی عمل په دود پیژندلای شو.

۴- **له کاغذ څخه د بې مورده استفادې مخنیوی:** انټرنیټي بانکدارۍ په تدریج سره له کاغذ څخه د استفادې کولو ځای ونیو، چې په پایله کې د بانکونو د یو لړ بې ځایه او بې مورده مصارفو د مخنیوي لامل هم شوه.

۵- **د ګړندیو خدماتو وړاندې کول:** انټرنیټي بانکدارۍ د خپلوکارکوونکو او مشتریانو د وخت او پیسو له لګولو څخه هم مخنیوی کوي .

۶- **د مشتریانو د شمیر زیاتوالی:** انټرنیټي بانکداري د لږ مصرف په بدل کې د بانکونو مشتریان زیات کړي دي. په اوس حال کې بانکونه د پیسو له لګښت څخه پرته، خپلې نماینډګۍ د هیواد په مختلفو سیمو کې پرانستلای شي او له انټرنیټي ټکنالوژي څخه په استفادې سره د بانکدارۍ خدمات په لېرې پرتوسیمو کې په اسانۍ سره خپلو مشتریانو ته وړاندې کولای شي.

ج- **ټولنیزې ګټې Benefits to Society:** انټرنیټي بانکداري له مشتریانو سره مرسته کوي تر څو د خپلې پولي وجوه میزان په خپلو جاري حسابونو یا د پس انداز په حسابونو کې وڅیړي. مشتریان د انټرنیټي بانکدارۍ له سیستم څخه په استفادې سره کولای شي له خپل کور یا استوګنځای څخه له یوه بانکي حساب څخه بل بانکي حساب ته پیسې ولیږدوي، خپلو حسابونو ته یو له بل سره تطابق ورکړي او خپلې مصرفي پیسې تادیه کړي، چې پدې کار سره له یوه لوري بانک ته د هغوی د تګ له مصارفو څخه مخنیوی کیږي او له بل لوري د هوا د ککړتیا مخنیوی هم کیږي.

د تلګراف له لارې د پیسو انتقال یا Telegraphic Transfer of Money:

زیاتې لارې چارې شتون لري، چې په مرسته یې له یوه ځای څخه بل ځای ته پیسې لیږدولای شو. د ټلګراف له لارې د پیسو لیږد هم یو له هغو میتودونو څخه دی، چې کولای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو له یوه ځای څخه بل ځای ته پیسې انتقال کړو چې دا هم د بانکونو له لوري کارول کیږي.

کله چې یو شخص وغواړي د بانکي نماینده ګیو له لارې له یوه ځای څخه بل ځای ته پیسې انتقال کړي، باید د تحویل وړ پیسې د اخستونکي مشخصات، د حساب نمبر او د هغه ځای پته چې پیسې وراستوي، د بانک مسؤلینو ته وسپاري. وروسته لدې چې بانک د انتقال وړ پیسې او خپل کمیشن له مشتري څخه واخلي، خپلې اړیکې د مخصوصو کوډونو له لارې هغه بانک ته استوي، چیرته چې پیسې استول کیږي.

د معلوماتو له مواصلت سره نوموړی بانک استول شوې پیسې بې له ځنډه د مشتري په حساب کې زیاتولای شي. ځیني وختونه بانکونه د ټلیفون له لارې هم له خپلو نماینده ګیو سره اړیکه نیولای شي .

۲- **د انټرنیټ له لارې د پیسو انتقال یا Electronic Transfer of Money:** د معلوماتي ټکنالوژۍ اوکمپیوټر له منځته راتګ سره د ژوند په ټولو اړخونو کې بدلونونه را منځته شویدي. له کمپیوټر څخه استفاده د یوې اساسي اړتیا په توګه پیژندل کیږي. کمپیوټر د تجارانو تجارت او معاصرې بانکدارۍ د سیستم لپاره یوه با اهمیته برخه تشکیلوي. د نړۍ په زیاتره برخو کې انټرنیټي تجارت او بانکداري معرفي او پکار اچول شویده. انټرنیټي او کمپیوټري اسانتیاوې خپلو مشتریانو ته د خدماتو وړاندې کول نور هم ګړندي کړیدي. په اوس وخت کې دغه چلند او طریقه د افغانستان په بانکونو کې نه کارول کیږي ، خو کابل بانک یوازنی تجارتي بانک دی چې SWIFT یا انټرنیټي بانکداري یې د موبایل او داسې نورو معاصرو سیستمونو له لارې د بانکدارۍ په سیستم کې داخله کړیده او پدې توګه یې افغانستان له انټرنیټي بانکدارۍ سره وصل کړی دی.

۳- **کور بانک سیستم (C-B-S Core Banking System:** (C-B-S، یا هستوي بانکي سیستم د کمپوټري سافټ ویر له هغه سیستم څخه عبارت دی، چې ټول بانکي حسابونه او بانکي معاملات په جامع توګه تنظیموي، او د بانک د مفاد او ضرر د حساب او بیلانس شیټ راپور د هغوی د ختم په ورځ چمتو کوي.

د معلوماتي ټکنالوژۍ په دغه نوي سیستم یا (C. B. S)کې ټول حسابي جریان لکه د معاملاتو درج (Recording)، د معاملاتو تنظیم (Classifying)، د قرضې د ربعې محاسبه او د خلکو امانات او داسې نور د (C. B. S) سافټ وییر په واسطه تر سره کیږي او ډیټابیس له یوه ستر لیجر څخه په استفادې سره په دیجیتلي توګه ټول معلومات ثبت او ذخیره کوي.

همدا شان د ارتباطي او معلوماتي ټکنالوژۍ پرمختګ او پراختیا (I. C. T) Information

(c) ketabton.com: The Digital Library

Communication Technology په بانکي عملیاتو کې مثبت تحولات منځته راوړي او له (C. B. S) سافټ وییر څخه په استفادې سره ټول بانکي عملیات ګړندي او کم مصرفه شویدي. دغه سیستم د بانک ټولې څانګې د انټرنیټ په واسطه یو له بل سره وصلوي چې په پایله کې یې یو بشپړ بین البانکي سیستم منځته راځي.

د دې سیستم ګټې او تاوانونه په لاندې ډول خلاصه کولای شو:

۱. د ورځې په پای کې د بانک د بیلانس شیټ له ترتیب کیدلو سره د مفاد او ضرر د حساب د راپور درج او تنظیم کیدل.
۲. د حسابي جریان چټکتیا او د مصرف کموالی.
۳. مشتریانو ته د (Automatic Teller Machine) (A. T. M) خدمت په وړاندې کولو سره د هغوی د رضایت او قناعت تر لاسه کول.
۴. د ونډو په بازار کې په اسانه توګه د بین البانکي او تجارتي پیسو انتقال.
۵. د تلیفون او انټرنیټ له لارې بانکداري.
۶. د نویو خدماتو له لارې بانکداري چې د وخت په تیریدلو سره ورته سترګې په لاره یو.

د یوه بشپړ تعریف په توګه الکترونیکي بانکداري یا C. B. S له یو ډول سیستم څخه عبارت ده، چې ټول بانکي خدمات، محصولات، د رهبري عملیات او مدیریت د ګډو معلوماتي منابعو په مټ د یوه ستندرډ سیستم په چوکاټ کې وړاندې کوي.

د بانکدارۍ مهم اصول او اساسات (Banking General Principles of)

بانکونه د خلکو په پیسو او سرمایه باندې کاروبار کوي، نو ځکه د بانک بریالیتوب د هغه د مدیریت له ځواک او اغیزمنتوب سره تړلی دی. بریالیتوب ته د رسیدلو په موخه د بانکونو مسؤلین باید د خپلو ورځنیو فعالیتونو په جریان کې لاندې اصول او اساسات مراعات کړي:

a- د مشتریانو ستونزو د حل وړتیا-Principle of Liquidity
b- د اغیزمنتوب اصول ----Principle of efficieny Efficiency
c- اقتصادي اصول -------- Principle of EconomyEconomy
d- د اشتهار او تبلیغ اصول-----Principle of Publicity

(c) ketabton.com: The Digital Library

a- د مشتریانو د ستونزو د حل وړتیا (Principle of Liquidity): د مشتریانو د ستونزو د حل وړتیا د بانکدارۍ د بریالیتوب روح او ساه ګڼل کیږي. د پیسو یو مشخص مبلغ باید د بانک په ذخیروي منابعو کې موجود وي، تر څو د اړتیا په صورت کې مشتریانو ته ورکړل شي. د یوه بانک د موفقیت راز د مشتریانو د ستونزو د حل لپاره د یوه مبلغ په ساتلو او په ورته وخت کې د یوه مناسب مفاد په ترلاسه کولو کې نغښتی دی. بانکداران د خپلې تجربې له مخې پوهیږي چې د اماناتو د پولي وجوه له مجموعي مبلغ څخه ځینې مشتریان له بانک څخه یو ناڅیزه مبلغ وراخلي.

د بانکونو مهم او اصلي هدف دا دی چې یو کافي مقدار پیسې د خپلې پولي وجوه له مبلغ څخه د مشتریانو د اړتیاوو د پوره کولو لپاره وساتي او پاتې هغه یې نورو خلکو ته د قرض په ډول ورکړي، تر څو زیات مفاد تر لاسه کړي. له همدې کبله پکار ده چې بانکداران په خورا محتاطانه توګه خپلې پیسې پکار واچوي، تر څو له کوم ګواښ او خطر څخه پرته زیات مفاد د ځان په برخه کړي. یو ماهر بانک باید د مشتریانو د ستونزو لپاره د پیسو ساتلو میزان او د هغو پیسو میزان په متوازنه توګه وساتي، چې د مفاد د تر لاسه کولو لپاره یې پکار اچوي. دغه دوه اصول یعنې د مشتریانو د ستونزو لپاره ساتل شوې پیسې او هغه پیسې چې د مفاد د تر لاسه کولو لپاره پکار اچول شویدي، یو د بل لپاره لازم او ملزوم دي.

د مشتریانو د اړتیا د پوره کولو لپاره ساتل شوې پیسې په دوو نورو اصولو باندې هم ویشل شویدي چې په لاندې ډول دي:

۱ د مصؤنیت معیار--------Canon of Safety

۲ د کفایت او تکافو معیار ------------ Canon of Adequacy

۱- د مصؤنیت معیار (Canon of Safety): د مصؤنیت معیار د بانکونو د سرمایه ګذارۍ په سیاست پورې اړه لري. د یوه بانک موفقیت په سودمندانه او هوښیارانه توګه د هغه له سرمایه ګذارۍ سره تړاو لري. وروسته لدې چې بانک د خپلې پولي وجوه له مجموعې مبلغ څخه یو مقدار مبلغ د خپلو مشتریانو د اړیتاوو پوره کولو لپاره له ځان سره ساتي، پاتې مبلغ باید په خورا محتاطانه توګه د مصؤنیت د اصولو له مخې سرمایه ګذاري کړي.

بانکداران باید د بانک د پولي وجوه د پانګې اچونې په وخت کې لاندې اساسات او اصول تعقیب کړي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف – بانکدار باید سرمایه ګذارانو ته اوږد مهاله قرضونه ورنکړي، ځکه پخپله په بانک کې هم باید یو مقدار پیسې پاتې شي تر څو د اړتیا په وخت کې د مشتریانو غوښتنې ځواب کړای شي. پدې اساس بانکونه نشي کولای هغو تاجرانو ته اوږد مهاله پیسې ورکړي چې ځمکه، ساختمان او ماشین الات ورباندې اخلي.
کله چې مشتري له بانک څخه قرضه غواړي، یو محتاط او مدبر بانکدار په لومړي سر کې له مشتري څخه پوښتنه کوي، چې د څومره وخت لپاره قرضه غواړي او وروسته ګوري چې ایا مشتري د قرضې له معیاد وروسته کولای شي، بیرته بانک ته پیسې ورکړي.
ب- بانک باید د دایمي تضمیناتو په مقابل کې مشتریانو ته قرضې ورنکړي، بلکې باید د سروزرو، د پلور وړ تضمیناتو په مقابل کې مشتري ته قرضه ورکړي.
ج- بانک باید یوه انفرادي شخص او یا مشخص صنعت ته اوږد مهاله قرضه ورنکړي، ځکه که چیرته هغوی په کومه ستونزه باندې اخته شي، بانک هم باید هغه اقتصادي خسارات تحمل کړي، چې دغه کار د بانک په ترقۍ باندې منفي تاثیر کولای شي، نو پدې اساس بانک باید مختلفو اشخاصو او صنایعو ته مناسب مبلغ د قرضې په توګه ورکړي، تر څو له ورته ګواښ څخه مخنیوی وشي.
په ساده ژبه ویلای شو، چې د بانکونو سرمایه ګذاري باید مناسبه او متنوع وي، ترڅو د یوه صنعتکار زیان د بانک د ضرر او خسارې لامل ونګرځي.

۲- د کفایت او تکافو معیار (Canon of Adequacy): د کفایت او تکافو معیار د خپل ځان لپاره د ساتل شویو پیسو په میزان پورې اړه لري. بانکونه پیسو ته اړتیا لري، تر څو د مشتریانو له لوري صادر شوي چکونه په خپل وخت سره اجرا کړای شي. کله چې مشتري له بانک څخه راضي وي او په بانکي امورو کې ډاډ او اطمینان تر لاسه کړي، هیڅکله هم خپلې پیسې له بانک څخه نه باسي، خو لدې سره سره بانک باید د براورد مطابق یو مقدار پیسې د بانک د پولي وجوه له مجموعي مبلغ څخه د احتیاط په توګه له ځان سره وساتي. د پیسو هغه مبلغ چې باید بانک یې په احتیاطي توګه له ځان سره ساتي، نشي کولای د مبلغ د کومې معینې سلنې له مخې وي، خو باید په هغې اندازه وي، چې وکولای شي د مشتریانو نغدې ستونزې هوارې کړای شي. ساتل شوې پیسې باید له حد څخه زیاتې او یا کمې نه وي. ځکه که چیرته دغه پیسې بیخي کمې وي د مشتریانو د چکونو په اجرا کې د بانک د ناتوانۍ لامل ګرځي چې په پایله کې د عامه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتماد د تلف کیدلو لامل کېدای شي او حتی د بانک د ماتې لامل هم ګرځېدلای شي. په ورته حال کې که چیرته د ساتل شویو پیسو میزان بیخې زیات وي، معنا یې دا ده چې د بانک د پولي وجوه یو زیات مبلغ د مفاد له ګټلو څخه محروم ایښودل شوی دی، چې دا کار هم د بانکدارۍ د کاروبار په وړاندې متضرر ثابتېدلای شي. د پیسو هغه مبلغ چې بانک یې له ځان سره ساتي، تر ډېره ځایه د بانک د پولي وجوه د مجموعي سلنې له مخې ټاکل کیږي. د دغو پیسو مشخص مبلغ کولای شو د لاندې عواملو له مخې تعین کړو:

الف- د مشتریانو د ژوند سطحه او کاري میتود باید وڅېړل شي. که چیرته د بانک مشتریان فعال او په تجارت یوه کسان وي، پدې معنا چې د هغوی پولي اړتیاوې زیاتې وي، نو د زیاتې ذخیرې ایښودلو ته اړتیا ده، خو که چېرته د مشتریانو د کرنې او داسې نورو په څېر د عادي کاروبارونو لرونکي وي، پدې صورت کې د هغوی پولي اړتیاوې هم کمې دي او ضرور نده چې زیاته ذخیره دهغوی د پولي اړتیاوو د رفع کولو لپاره له سود ګټلو څخه محرومه شي.

ب – په زراعتي هیوادونو کې باید د کال فصلونه په نظر کې ونیول شي. ځکه د محصولاتو د راټولولو په فصل کې د زارعینو او دهاقینو پولي اړتیاوې زیاتې وي.

ج- په پورتنیو عواملو سربیره د ټولنیزو او مذهبي فعالیتونو، په ملي او نړیواله سطحه د بانکونو د غیر عادي ودې او داسې نورو په څېر یو لړ عوامل هم د پولي سلنې د تعین په برخه کې چې باید په بانک کې وساتل شي، مهم رول لري.

د- سیاسي بې ثباتي هم د پولي وجوه په میزان او د بانکونو په مصارفو باندې تاثیر لري.

b- د کارکولو د وړتیا اصول (Principle of Efficiency): د نورو ټولو موسساتو په څېر د بانک مدیریت هم په یو سالم او اهل کار مدیریت پورې اړه لري. په تیرو وختونو کې زیاتره بانکونه د نا سالم مدیریت له کبله له ماتې او شکست سره مخ شوي او یا له منځه تللي دي.

آمر یا منیجر د بانک له مهمو اشخاصو څخه دی. ځکه هغه مسؤلیت لري تر څو له یوې خوا ستر تجارت او کاروبار د خلکو په پیسو باندې د بانک لپاره په کار واچوي او له بلې خوا مشتریان له بانک څخه راضي وساتلای شي. نو پدې اساس هغه باید همیشه خپلې دندې له موثریت سره جوخت د مشتریانو له رضایت سره یو ځای تر سره کړي.
د بانک ټول کارکونکي باید د خپلو دندو په جریان کې د کارکولو د وړتیا اصول مراعات

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي، ځکه د بانک مشتریان خورا حساس کسان دي. کله چې مشتري بانک ته مراجعه کوي، توقع لري تر څو په ډېره ښه توګه د بانک له مسؤلینو څخه پیسې تر لاسه کړي، نو پدې اساس یوازې د مشتریانو د اعتماد تر لاسه کول د بانک لپاره ضروري ندي، بلکې هغوی باید د اخلاقو او کردار له مخې هم راضي وساتل شي.

c- **اقتصادي اصول (Principle of Economy):** د اقتصادي امورو مدیریت د نړۍ د ټولو تجارتونو د لومړۍ او مبرمې اړتیا په توګه تلقي کیږي. د بانک مالي مصارف باید د کاري کیفیت له نیمګړتیا پرته په ټیټه سطحه کې وساتل شي. د بانک قابل وقایه مصارف باید پر بشپړه توګه له منځه ولاړ شي، ځکه همدغه بې ځایه مصارف د بانک په منفعت باندې بد تاثیر لري او اغلباً د بانک د زیان لامل ګرځي.

d- **د اشتهار او تبلیغ اصول (Principle of Publicity):** هر ډول تجارت او کاروبار موفقیت تر ډېره ځایه د هغه په مشتریانو پورې اړه لري، چې د غه اصل د بانکدارۍ لپاره هم یوه مهمه او حیاتي اړتیا ګڼل کیږي. ځکه د خلکو اعتماد د تجارت لپاره د یوې سترې او مستحکمې سرمایې اساس ګڼل کیږي.

اشتهار او تبلیغات کولای شي د خلکو د تفکر طرز ته بدلون ورکړي . په ورته حال کې بانکداري باید وکولای شي تر څو له مختلفو تبلیغاتي وسایلو څخه د استفادې په بنه د خپلو مشتریانو شمیر زیات کړي. نن ورځ بانکداران هم د نورو ټولو سازمانونو او موسساتو په څېر له صوتي، تصویري او غږیزو رسنیو څخه په استفادې سره د ټولنې او خلکو په منځ کې د بانکي خدمتونه تبلیغ کوي.

د بانک په برخه کې هر ډول توطیه او تخطي کولای شي د بانک حیثیت ته شدیده ضربه ورسوي او کله چې د بانک حیثیت صدمه ووینې، له لوېې ستونزې سره مخ کیدلای شي، تر څو دوباره لومړني حالت ته د ستنیدلو وړتیا و نه لري.

۱- **د اعتبار ایجاد (Creation of Credit):** دغه دلیل چې اوسني معاصر او موډرن بانکونه د اعتبار د تولیدونکو مراکزو په توګه پیژندل کیږي، دا دي چې د هغوی له مهمو دندو څخه یوه هم د بانکي اعتبار منځته راوړل دي.S

بانکونه څه ډول اعتبار منځته راوړي؟

د مشتریانو د نغدو غوښتونو د پوره کولو او قرض ورکولو لپاره د بانک د پولي وجهې له مجموعې څخه د مبلغ د یوې برخې له ساتلو وروسته پاتې مبلغ مشتریانو ته د قرض

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډول ورکول کيږي. دغه مبلغ يوه مشتري ته يوځای نه ورکول کيږي، بلکې د مشتري د اړتيا له مخې ورکول کيږي. کله چې د بانک له لوري له مشتري سره ژمنه وشي چې د اړتيا په وخت کې به پيسې ورکوي، نو مشتري په خورا اسانه توګه قانع کيدلای شي، تر څو خپلې پيسې بانک ته وسپاري.

بانک کوم اتاق يا خونه نه ده چې پيسې يا سکې پکې جمع شي او په داسې ډول پکې وساتل شي، چې د اړتيا په وخت کې ترې واخستل شي، بلکې بايد پوه شو، هغه پيسې چې بانک ته سپارل کيږي، نورو کسانو ته په قرض ورکول کيږي. ځکه بانکونه کولای شي د يوه ناڅيزه مبلغ په ساتلو سره د مشتريانو د پيسو ستونزې حل کړي.

د دې لپاره چې مشتريان په يوه وخت کې د پيسو اخستلو لپاره بانک ته نه راځي، له همدې کبله بانکونه کولای شي د يادو پيسو يو ناڅيزه مبلغ په يوه قوي او مستحکم جوړښت د خلکو په منځ کې ايجاد کړي، بانکونه خلکو ته قرضې ورکوي او له هغوی څخه مفاد تر لاسه کوي چې د بانک دغه کار د بانک د اعتبار د ايجاد يا (Creation of Credit) په نامه ياديږي.

د پيسو ذخيره کيدل په دوه ډوله صورت نيسي:

۱-کله چې مشتري خپلې پيسې د ساتنې په موخه تجارتي بانکونو ته سپاري.

۲- د بانک له لوري مشتريانو ته د قرض وړاندې کول د اسعارو د تبادلې په نرخ کې تخفيف او د سترو حواله جاتو يا Over draft د اجرا د اسانتيا برابرول.

په ساده ژبه ويلای شو چې بانکداران په لومړي سر کې د سترو حواله جاتو د اجرا لپاره او په دوهم ځل کې د تضمينونو د اخيستلو او د چک له لارې د هغوی له پرداخت کولو سره د خلکو په منځ کې خپل بانکي اعتبار منځته راوړي چې دا کار بيا هم د نغدو پيسو پرداخت ندی، بلکې د نغدو پيسو د پرداخت لپاره ژمنه ده.

يو صادر شوی چک د ښارله بانکونو څخه يوه ته انتقاليږي، چې د اخستونکي لپاره پکې پيسې جمع کيږي او هغه هم د چک د صادرونکي بانک د اعتبار په واسطه.

ايا بانکونه په رښتني توګه اعتبار منځته راوړي؟

د دې پوښتني ځواب خورا پيچلی دی، لکه څنګه چې Hartley Withers ويلي، بانک له خلکو څخه د نغدو پيسو له لاسته راوړلو او افرادو ته په قرضو سره د هغوی د چک له لارې د پيسو ورکولو په واسطه، بانکي اعتبار منځته راوړلای شي.

کله چې مشتريانو ته قرضه ورکول کيږي، نوموړې پيسې په خپله په بانک کې ساتل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي، چې همدغه پیسې د بانک د پولي وجوه له زیاتوالي سره مرسته کوي .

بانک نشي کولای په یوازې سر پیسې منځته راوړي، بلکې یوازې کولای شي د هغو نغدو پیسو مبلغ چې په واک کې یې لري، مشتریانو ته د قرض ورکولو له لارې اعتبار را منځته کړي او هیڅ کله هم نشي کولای او نه غواړي چې پیسې تولید کړي.

که څه هم بانکونه په انفرادي توگه د پولي وجوه له مجموعي مبلغ څخه یو مشخص مقدار مشتریانو ته قرضه ورکوي، خو د بانکدارۍ عمومي سیستم کولای شي د خپلو قرضونو او سرمایه گذارۍ د ذخیره شویو یا Reserve مبلغ څو برابره زیات کړي.

د اعتبار د ایجاد واقعي پروسه داسې ده چې: مثلاً: یو مشتری – ۱۰۰۰ افغانۍ په بانک کې پس انداز کوي، بانک مشتري ته د پرداخت په موخه هڅه کوي تر څو هماغه پس انداز شوي پیسې سرمایه گذاري کړي.

کوم کس چې غواړي له بانک څخه قرضه تر لاسه کړي، هغه ته پیسې په نغده توگه نه ورکول کیږي، بلکې یادې شوې پیسې د ذخیرې تر عنوان لاندې په بانک کې ساتل کیږي. که چیرته بانک د نوموړو پیسو ٪ ۲۰ له خپل ځان سره وساتي، په دوهمه مرحله کې کولای شي چې ۱۰۰۰ افغانۍ قرضه پنځه برابره یعنې ۵۰۰۰ ته زیاته کړي، چې په پایله کې د بانک لپاره اعتبار منځته راځي.

په یاد ولرئ چې قرض اخستونکي ته نغدې پیسې نه ورکول کیږي، بلکې د هغه لپاره یو بانکي حساب پرانیستل کیږي او د قرضې مبلغ د هغه په بانکي حساب کې حواله کیږي.

د اعتبار د ایجاد محدودیت (Limitation of Credit Creation):

پورتنیو توضیحاتو ته په پام سره باید ووایو چې بانکونه د ځمکې له کرلو پرته له هغې څخه حاصل اخلي. ځکه بانکونه خپلو مشتریانو ته د قرضې د ورانډې کولو او د تضمیني اجناسو د خریدارۍ له لارې د نغدو پیسو له ورکړې پرته مفاد تر لاسه کوي.

بانکونه نشي کولای په نامحدوده توگه خپل اعتبار زیات کړي. ځکه چې د باورونو له زیاتوالي سره په تړاو، بانکونه یو لړ محدودیتونه لري نو د تجارتي بانکونو د اعتبار زیاتوالی په لاندې ډول مطالعه کیږي:

۱- د مشتریانو د اړتیاوو د رفع کولو په موخه د ساتل شویو پیسو میزان (Reserve Ratio of Cash):د

مشتریانو د پولي اړتیاوو د رفع کولو په موخه په تجارتي بانکونو کې د ساتل شویو پیسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تناسب چې د مرکزي بانک له لوري ټاکل کیږي، د بانکونو د اعتبار ایجاد محدودوي. تجارتي بانکونه باید اجازه ورنکړي، تر څو د هغوی د پس انداز پولي وجوه تر هغه مبلغ ښکته تعین شی چې د مرکزي بانک له لوري تعین شوي دی. که چیرته تر همدغه حد ښکته شي، تجارتي بانکونه اجازه نلري چې خلکو ته قرضې ورکړي.

۲- **په بانک کې د نغدو پیسو شتون (Availability of Cash):** د اعتبار د ایجاد بهیر د بانکونو د پولي وجوه له مجموعې سره هم تړاو لري. تر ټولو لوړ بانکي اعتبار د بانکونو د پولي وجوه د ستر رقم له مخې منځته راتلای شي.

۳- **د پیاوړي او معتبر تضمین شتون Collateral Security Available:** مشتریانو ته د قرض ورکولو په مقابل کې د معتبر تضمین شتون د بانکي اعتبار د ایجاد د بهیر تر ټولو مهم محدودونکی عامل ګڼل کیږي. بانکونه د معتبرو ضمانتي اسنادو په مقابل کې مشتریانو ته قرضې ورکوي، نو پدې اساس که چیرته له مشتري سره معتبر او مؤثق سند شتون ونلري، نو پدې صورت کې د بانکي اعتبار ایجاد ناشونی دی. پدې اساس ویلای شو چې تجارتي بانکونه په خپل سر د پیسو تولیدونکي ندي، بلکې د نورو خلکو قیمتي شیان پر پیسو باندې بدلوي.

۴- **د مشتریانو د بانکدارۍ عادات او میتود(Banking Habit Of Peopl):** د مشتریانو د بانکي کار میتود او عادات هم د بانکي اعتبار پر ایجاد باندې تاثیر لري. که چیرته مشتري له چک څخه د استفاده کولو عادت ونلري، هغه ته قرض ورکول د بانکي اعتبار د ایجاد لپاره د بانک د پولي وجوه د میزان د ښکته کولو لامل ګرځي.

۵- **د نغدو پیسو کسر Leakage of Cash:** په بانک کې د نغدو پیسو کمښت هم د بانکي باور پر ایجاد باندې تاثیر اچوي. ممکن ځینې اشخاص چې چک ورکول کیږي، خپلې پیسې په خپل بانکي حساب کې اضافه نه کړي، بلکې په خپلو ورځنیو مصارفو کې یې په مصرف ورسوي، نو پدې اساس هر مقدار پیسې چې مشتري یې په نغده توګه له بانک څخه اخلي، په همغې اندازه د بانکي اعتبار د ایجاد بهیر محدودوي.

۶- **د نورو بانکونوکاري چلند یا ډول (Behavior of other Banks):** د نورو بانکونو کاري چلند او کړه وړه هم د یو بانک د بانکي اعتبار د ایجاد پروسه ټکنۍ کولای شي. پدې معنا چې که چیرته ځینې بانکونه د مرکزي بانک د تعین شوي مبلغ له مخې مشتریانو ته قرضې ورنکړي، نو پدې صورت کې د بانکي اعتبار د ایجاد پروسه او جریان متأثره کیږي، چې په پایله کې یې بانکونه نشي کولای خپلو مشتریانو ته د قرضې مبلغ اضافه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- **اقتصادي وضعیت (Economic Situation)**: د اعتبار د ایجاد بهیر هم د نورو ټولو تجارتي دندو په څېر په یو هیواد کې اقتصادي ثبات او د تجارت امنیتي فضا ته اړتیا لري. که چېرته په یوه سیمه کې امن وي، پدې سیمه کې زیاتې پیسې سرمایه ګذاري کیږي او تاجران له بانکونو څخه زیاتې پیسې اخلي، چې په پایله کې د بانک اعتبار زیاتیږي. خو که چیرته په یوه هیواد کې بې امنیتي حاکمه وي، پدې صورت کې موضوع برعکس کیدی شي.

څنګه چې په ورته صورت کې تجاران له بانک څخه قرضه نشي اخستلای، نو د بانکي اعتبار په ایجاد باندې بد تاثیر اچوي.

۸- **د مرکزي بانک سیاست (Policy of Central Bank)**: د بانکي اعتبار دایجاد پروسه د مرکزي بانک د سیاست او اقداماتو له لوري هم متاثره کیږي.

مرکزي بانک په نورو تجارتي بانکونو کی د ساتل شویو پیسو میزان تر تاثیر لاندې راولي او خپل نظارتي سیستم اوکاري سیاستونه پر هغوی باندې استعمالوي، چې د مرکزي بانک دغه سیاستونه او سلوک د بانکي اعتبار د پیدا کولو بهیر تر خپل اغیز لاندې راولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړي څپرکي د مطالبو لنډيز:

په اولسمه او اتلسمه پیړۍ کې د بانکونو منځته راتګ د تجارت د پرمختګ په برخه کې مهمه دنده تر سره کړي، چې له دې لړ څخه یوه هم د پیسو تبادله ده چې په تدریجي توګه د حواله جاتو اجرا او د قرضونو ورکول هم ورسره مله شول.

خو په مختلفو هیوادونو کې له ټولنیز اقتصادي انکشاف او پرمختګ سره بانکي نظام منځته راغی چې د خپلو مشخصو دندو او وظایفو له مخې مختلف بانکونه د یوه هیواد د مطروحه قوانینو او مقرراتو مطابق خپل فعالیتونه تنظیم او اجرا کوي.

د بانکونو ماهیت ته په پام سره هغوی په لاندې ډول ویشل شویدي.

١. مرکزي بانک
٢. تجارتي بانکونه
٣. صرافي بانکونه
۴. صنعتي بانکونه
۵. کرنیز یا زراعتي بانکونه
۶. تعمیراتي بانکونه

د بانکونو له مهمو دندو څخه ځینې یې د مختلفو بانکي حسابونو د پرانستلو له لارې د مشتریانو د اماناتو له راټولولو، انفرادي اشخاصو او شرکتونو ته د قرضونو له ورکولو او مشتریانو ته د نورو بانکي اسانتیاوو له برابرولو څخه عبارت دي، چې د ځانګړیو اصولو او مقرراتو په رڼا کې تر سره کیږي.

همدا شان پدې وروستیو کې د علم او تخنیک د پرمختګ له کبله د بانکدارۍ په برخه کې زیاتې اسانتیاوې را منځته شوي دي، چې له دې لړ څخه د مشتریانو لپاره د انټرنیټ له لارې د بانکي خدمتونو برابرول د یادولو وړ دي، چې د ټولنې د اقتصادي پرمختګ په برخه کې یې رغنده رول تر سره کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړي څپرکي پوښتنې:

۱. لومړنی بانک د نړۍ په کوم هېواد او څه وخت کې منځته راغی ؟
۲. د مرکزي بانک مهمې دندې توضیح کړئ؟
۳. د بانکونو د بیلابیلو ډولونو نومونه واخلئ؟
۴. د تجارتي بانکونو د مهمو دندو نومونه واخلئ؟
۵. د بانکي، تجارتي او صنعتي شرکتونو مشترکه وجه تشریح کړئ؟
۶. C. B. S سیستم څه ډول سیستم دی، د هغه د فعالیت د څرنګوالي په برخه کې معلومات ورکړئ؟
۷. د C. B. S سیستم ګټې او تاوانونه تشریح کړئ؟
۸. هغه موانع او ستونزې چې د C. B. S الکترونیک بانکدارۍ په وړاندې شتون لري، کومې دي، بشپړ معلومات ورکړئ؟
۹. انټرنیټي بانکداري توضیح کړئ؟
۱۰. د انټرنیټي بانکدارۍ اسانتیاوې تشریح کړئ؟
۱۱. د بانکدارۍ اساسي اصول بیان کړئ؟
۱۲. د بانک د اقتصادي ورتیا د اصولو په برخه کې معلومات ورکړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم څپرکي

بانکي اصطلاحات او مفاهیم

ټولیزه موخه:
د بانکي محاسبې د اساسي مفاهیمو او اصطلاحاتو پیژندنه.

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضیح کړای شي:
- بانکي حواله، تلګرافي حواله، د چک ډولونه
- ویسترن یونین او S.W.F.T .
- د قرضونو ډولونه او بانکي ضمانتونه.

۱- **بانکي حواله یا (Bank Draft):** دا له هغه سند څخه عبارت دی، چې بانکونه یې له یوه ځای څخه بل ځای ته د پیسو د لیږد د اسانتیا په موخه خپلو مشتریانو ته برابروي. د پیسو د حواله کولو لپاره بیلابیلې لارې شتون لري او بانکي حواله له هغو لارو څخه یوه ده چې په مرسته یې بانک خپلې شعبې او یا کوم بل معامله دار بانک ته امر کوي، تر څو معین مبلغ د هغه شخص په واک کې ورکړي چې نوم یې په حواله کې ذکر شویدی. یو مدیون شخص کولای شي بانکي حواله واخلي او هغه کس ته یې د پست له لارې و استوي چې په ده باندې قرض لري. په زیاتره مواردو کې یوه بانکي حواله له یوه چک سره ورته والی لري. معمولاً معامله وال بانکونه د خپل صلاحیت لرونکي امضا یا لاسلیک یو له بل سره تبادله کوي. پدې سند کې د صلاحیت لرونکي شخص لاسلیک، نېټه او داسې نور د اهیمت وړ دي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- **تلګرافي یا تلکسي حوالې:** له بانکي حوالې سره د تلګرافي حوالې توپیر پدې کې دی، چې په دې صورت کې دصلاحیت لرونکي شخص له امضاء پرته د شفر له قید سره پیسې استول کیږي.

۳- **چک (Cheque):** چک له هغه لیکلي سند یا پاڼې څخه عبارت دی، چې د هغه د څښتن له لوري کوم مشخص بانک ته صادریږي او بانک ته دستور ورکول کیږي، تر څو معین مبلغ د نوموړي شخص لپاره چې نوم یې په چک کې لیکل شوی دی، ورکړي.

د چک ډولونه (Kinds of cheque)

a- چک راوړونکی (Beaver Cheque)

b-سفارشي چک (Order Cheque)

c-کراس شوی چک (Crossed Cheque)

a- **چک راوړونکی (Baever Cheque):** (OR) له هغه سند څخه عبارت دی، چې راوړونکی یې د پیژندنې له سند څخه پرته کولای شي پیسې تر لاسه کړي. په دا ډول چکونو کې چې د راوړونکي په معنا دي په پای کې د پیسو د اخستونکي شخص نوم ذکر کیږي. د دا ډول چک له لارې د پیسو د ورکړې طریقه مصؤنه نده، ځکه که چیرته چک له وړونکي کس څخه ورک شي او پیسې یې د بانک له لوري د ورک چک موندونکي کس ته ورکړل شي، بانک یې کوم مسؤلیت نلري. ځکه بانک ته چک اعتبار لري او د چک وروړونکي کس په برخه کې کوم معلومات نلري.

b- **سفارشي چک (Order Cheque):** په دا ډول چک کې د وروړونکي نوم د اعتبار وړ دی او کرښه لرې کش کیږي. د دا ډو ل چک پیسې یوازې د هغه کس لپاره دي چې نوم یې په چک کې لیکل شوی وي. هغه هم په هغه صورت کې چې نوموړی شخص د پیژندنې دقیق اسناد بانک ته وړاندې کړای شي. له ورته لارې د پیسو ورکړه د (Endorsement) له ډاډ منو میتودونو څخه یو میتود دی، همدارنګه پیسو اخستونکی کولای شي چې د پیسو د ورکړې د (Endorsement) یا اجازه لیک له لارې دا چک بل کس ته وسپاري.

c- **خط وهل شوی چک (Crossed Cheque):** په دې ډول چک کې پاسني کیڼ لوري ته دوه موازي خطونه کش شوي وي.

له دغه ډول چک څخه موخه دا ده، چې دغه چک په نغدي ډول نه اجرا کیږي، بلکې د مشتري په حساب کې اضافه کیږي. د غه چاره د چک په واسطه د پیسو د ورکولو تر ټولو خوندي لاره ګڼل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د بانکي اعتبار کارت (Credit Card): په عمومي توګه د بانکي اعتبار کارتونه د بانک د مرکزي دفتر له لوري صادريږي او له هغه وروسته نورو نماينده ګيو ته توزيع کيږي.

د اعتبار په کارت کې د کارت لرونکي نوم، د هغه د حساب شمېره، د کارت د صدور او انقضاء نيټه او د مشتري په برخه کې داسې نور معلومات درج شوي وي.

هغه اسانتياوې چې له دا ډول کارتونو څخه د استفادې په ترڅ کې مشتريانو ته برابريږي، د موسساتو له لوري د خدمتونو د تر لاسه کولو، له دوکانونو څخه د اجناسو د اخيستلو، له مغازو او داسې نورو مراکزو څخه د شيانو د تر لاسه کولو له اسانتياوو څخه عبارت دي. البته په هغو مراکزو کې دغه اسانتيا تر لاسه کولای شي چې پکې د اعتبار کارتونه منل کيږي.

هغه مبالغ چې د دوکانونو او يا نورو پلورنځيو له لوري د بانکي اعتبار په کارت لرونکي باندې حسابيږي، وروسته د بانکې اعتبار د کارت صادرونکي بانک له لوري لاسته راوړل کيږي او هغوی ته ورکول کيږي.

خو ياده دې وي چې د بانکي اعتبار کارتونه يوازې هغو اشخاصو ته ورکول کيږي چې په خپل بانکي حساب کې تعين شوې قانوني پولي وجوه ولري.

دغه ډول کارتونه د هغو بانکونو له لوري ورکول کيږي چې د نړۍ په هر ګوټ کې زياتې نماينده ګۍ لري.

(Visa Card) هم له کريډيټ کارت يا د بانکي اعتبار له کارت سره ورته دی، چې د بانکونو له لوري خپلو مشتريانو ته ډالۍ کيږي.

۵- آويز: اويز له هغې پاڼې يا سند څخه عبارت دی، چې په واسطه يې د بانک له لوري مشتري له کريډيټي يا دبټي معاملاتو څخه خبريږي. دغه اويزونه د دبټي اوکريديتي اويزونو په نامه هم ياديږي. ځينې بانکونه دغه اويزونه په يوه رنګ او ځينې نور يې په نورو رنګونو چمتو کوي.

دغه اويزونه د بانک د باصلاحيته اشخاصو له لوري صادريږي، د ارزونې نيټه چې د ټکټاني د سنجش اساس تشکيلوي، په دبټي او کريدتيي اويزونو کې زياته مهمه ده.

د اويز ډولونه:

a- کريديتي آويز: کريډيټي اويز له هغې پاڼې څخه عبارت دی، چې بانک د هغه په وسيله د مشتري په حساب کې معين مبلغ کرډيټ کوي، او مشتري کتباً د هغه د شتمنۍ له زياتوالي څخه خبروي چې د مشتري د شتمني دغه زياتوالی ممکن تحويلي، انتقالي يا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټکټانه يې عواملو له کبله وي.

b- **دبتي آويز:** دا له هغې پاڼې يا سند څخه عبارت دی، چې بانک مشتري ته د هغه د شتمنۍ له تنقيص يا کمښت څخه اطلاع ورکوي. يعنې د پيسو يو مبلغ د مشتري له حساب څخه د بانک په واسطه دبت شوی دی. بايد په ياد ولرو چې د مشتري د شتمنۍ تنقيص يا کموالی پخپله د مشتري د اجازې له کبله صورت نيسي. لکه د مصارفو مجرا، شخصي برداشت او داسې نور.

۶- **د حساب صورت (Statement account):** دا له هغې پاڼې څخه عبارت دی، چې بانکونه يې حساب لرونکو ته په يو معين وخت کې استوي او د مشتري ټول معاملات پکې درج شوي وي. مشتري مکلف دی چې د حساب صورت د راکړې ورکړې هر قلم له خپل حساب سره تطبيق کړي او هغه اقلام چې د مشتري له حساب سره مطابقت نلري، بانک ته بايد اطلاع ورکړي.

د حساب په دغه صورت کې نغدې حوالې، انتقالي، چکونه او تحويلي رسيدونه او مستردۍ له تاريخ او نيټې سره يو ځای درج کيږي. د حساب د صورت شکل په لاندې ډول ترتيبيږي:

د حساب شميره : (۱۰۰۰۲۱۴۵۶)

د حساب صورت: Statement

بيلانس	کريدت	دبت	تفصيلات	تاريخ

احترامانه هيله کيږي چې د پورتنيو اقلامو له صحت او کره والي څخه ډاډ راکړئ.

۷- **د پيسو د انتقال طريقې (Modes of Money Transfer):**

الف- سويفټ (د بانکونو تر منځ د مالي اړيکو نړيواله ټولنه) SWIFT (Society for World Wide Interbank Financial Telecommunications):

سويفټ د پيسو د انتقال او ليږد اداره ده، چې مرکزي دفتر يې د بلجيم د هيواد په بروسلز ښار کې موقعت لري. د سويفټ د نماينده ګيو شمير -۷۶۵۰- ته رسيږي چې د نړۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په سطحه له -۲۰۰- څخه په زياتو هيوادونو کې شتون لري. د سويفټ دنده له يوه بانکي حساب څخه بل بانکي حساب ته د پيسو له ليږد يا انتقال څخه عبارت ده. مشتريان کولای شي تر -۵۰۰۰- ډالره پورې پرته له کومې ستونزې يوازې له تذکرې يا پاسپورټ څخه په استفادې سره له يوه بانکي حساب څخه بل بانکي حساب ته واستوي. خو که چيرته د مبلغ مقدار تر دغه رقم زيات وي، نو پکار ده چې بانک ته يو معتبر سند وړاندې کړي، چې د پيسو پر قانونيت باندې دلالت وکړای شي.

نوټ: عموماً د سويفټ له لارې د حواله جاتو انتقال يا لېږد د ۲۴-۳۶ ساعتونو په اوږدو کې تر سره کيږي.

ب- د افغانستان د بانکي حسابونو د تصفيې سيستم

ACSS (Afghanistan Clearing Settlement System)

د افغانستان د بانکي حسابونو د تصفيې سيستم يا ACSS د لاندې مثال په واسطه توضيح کيږي:

مثلاً: د بانک مشتري يو سوداګر دی او د هيواد په مختلفو بانکونو کې حسابونه لري. هغه د خپل کار د اسانتيا په موخه خپلو معامله والو ته د نغدو پيسو په بدل کې چکونه ورکوي. د هغه معامله وال چکونه اخلي او هغو بانکونو ته ورځي، چې خپله حساب پکې لري او د بانک مسؤلينو ته وايي چې تاسو چکونه واخلئ او زما په بانکي حساب کې يې اضافه کړئ.

نو پدې اساس ياد شوی بانک، چکونه اړوندو بانکونو ته استوي او هغوی ته وايې چې د هغه پيسې د مرکزي بانک (د افغانستان بانک) له لارې د پلانکي شخص په بانکي حساب کې اضافه کړئ.

ج- له يوې نمايندګۍ څخه بلې نمايندګۍ ته د پيسو انتقال (Branch to Branch Transfer):

مثال: يو کس د هرات په ښار کې د کابل بانک په نمايندګۍ کې حساب لري او غواړي چې له خپل بانکي حساب څخه کابل ته پيسې واستوي، نو پدې اساس کولای شي خپلې پيسې له دې لارې حواله کړي. د دا ډول حواله جاتو مقررات داسې دي چې که چيرته د پيسو اخستونکي او استوونکي اشخاص دواړه بانکي حسابونه ولري، له هغه څخه کميشن نه اخيستل کيږي، خو که چيرته له هغوی څخه يوازې يو بانکي حساب ولري، پدې صورت کې له اخيستونکي شخص څخه معمولې کميشن اخيستل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د- بین البانکی حواله (Domestic Fund Transfer): بین البانکي حواله داسې ده چې مثلاً یو تجار په کابل بانک کې بانکي حساب لري او د کندز له ښار څخه کابل ته پیسې استوي، تر څو له یوه لوري د پیسو له امنیت څخه ډاډ من شي او له بل لوري چې د کندز په ښار کې د کابل بانک نماینده ګي شتون نلري، نو پدې اساس هغه د کندز په ښار کې د افغانستان بانک نمایندګي ته مراجعه کوي او ورته وایې چې زما پیسې د کابل بانک په بانکي حساب کې جمع کړئ. د افغانستان بانک مسؤلین د مشتري لپاره یو سند چمتو کوي چې له هغه سند څخه په استفادې سره کولای شي، پخپله کابل بانک ته مراجعه وکړي او خپلې پیسې د کابل بانک له بانکي حساب څخه خپل بانکي حساب ته جمع کړي.

هـ - Western Union (لوېدیځه اتحادیه): ویسټرن یونین یو امریکایي شرکت دی، چې په ۱۸۷۱- میلادي کال کې په امریکا کې جوړ شو. ویسټرین یونین د نړۍ په ټولو برخو کې تر -۲۵۰۰۰۰ زیاتې نمایندګۍ لري چې په افغانستان کې یې اصلي نماینده ګي په کابل کې ده.

ویسټرن یونین د پیسو د لیږد را لیږد تر ټولو ګړندۍ او مصئونه شبکه ده . د ویسټرن یونین له لارې د پیسو استولو لپاره د مشتري د تذکرې یا پاسپورټ درلودل اړین دي.

ویسټرن یونین موخه خپلو مشتریانو ته د غوره خدماتو له وړاندې کولو څخه عبارت ده.

استوونکی شخص باید د پیسو استولو په وخت کې بانک ته لاندې معلومات ورکړي:

۱. هغه هیواد او ښار چې غواړي پیسې ور واستوي.
۲. د پیسو ډول باید، ډالر، او د هغو مبلغ په حروفو او اعدادو یعنې په دواړو باندې په دقیقه توګه ذکر شي.
۳. د اخیستونکي شخص بشپړ نوم .
۴. د اخیستونکي شخص د تلیفون شمېره.
۵. د استوونکي شخص د استوګنځای پته.
۶. رمزي او محافظتي سوال او ځواب. (اختیاري).
۷. د پیسو د انتقال فورمه باید د استوونکي شخص له لوري لاسلیک شي.
۸. د پیسو اخیستونکی شخص باید بانک ته لاندې معلومات ورکړي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف - د اخیستونکي بشپړ نوم.

ب- پته او هغه شمیره چې ده ته را استول شویده.

ت- د استوونکي بشپړ نوم.

ث- د استوونکي د تلفون شمیره (اختیاري).

ج- د پیسو د انتقال لس محافظتي اعداد یا MTCN۱ Number په دقیقه توګه بانک ته ووایي.

ح- د پیسو ورکولو فورمه باید د اخستونکي شخص له لوري لاسلیک شي.

خ- MTCN= Money Transfer Control Number شمېره یا د حوالې نمبر.

۸- **قرضه (Loans):** قرضه یا کریډیټ له هغو مبالغو څخه عبارت دی، چې بانک یې تر معینو شرایطو لاندې د مشتري د غوښتنې په اساس هغوی ته ورکوي، چې د بیلابیلو ډولونو لرونکې ده.

۹-د قرضونو ډولونه(types of loans):

الف- میعادي قرضه -------------------- Fixed Loan

ب- جاري قرضه ------------------ Secured over Draft

ج- اعتمادي قرضه ------ Cash Credit (Hypothecation)

د- ګروي قرضه ----------------- Cash Credit (Pledge)

ذ- د ترانسپورت قرضه ------- Transport Loan

م- مصرفي قرضه ---------------------- Consumer Loan

هـ- موقتي قرضه --------------- Temporary over Draft

الف- میعادي قرضه (Fixed Loan): دغه قرضه د لاندې مثال په واسطه تشریح کیږي:

مثلاً: یو شخص غواړي د یوه معین وخت لپاره له بانک څخه قرضه واخلي. فرض کړئ، مشتري غواړي -۱۰۰۰۰۰- افغانۍ له بانک څخه د قرضې په توګه تر لاسه کړي، هغه موظف دی تر څو د خپل اباد شوي کور اسناد چې قیمت یې لږ تر لږه د قرضې د مجموعی مبلغ دوه برابره وي، د بانک په نامه کړي. د دې لپاره چې که د سیاسي لاملونو له کبله د جایداد او املاکو د پلور قیمت نزول وکړي او بانک متضرر نشي، له همدې امله دوه برابره ضمانت غوښتل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بانکي قرضې شرطونه:

۱. مشترى باید بانک ته د خپل پولي درآمد سند وړاندې کړي. د بانک د عدم قناعت په صورت کې مشتري ته قرضه نه ورکول کیږي.
۲. مشتري باید د خپل تضمیني ملکیت سند د بانک په نامه کړي او د قرضې د بیرته مجرایني تر وخته دغه اسناد له بانک سره پاتي کیږي.
۳. له هغه وخته چې د قرضونو پیسې د مشتري په بانکي حساب کې اضافه کیږي، تر بیرته پریکیدلو پورې په مشتري باندې له -۱۵٪- څخه، تر -۲۰٪- ګټه اضافه کیږي.

ب- جاري قرضه (Secured over Draft): جاري قرضه هغې قرضې ته ویل کیږي، چې د معتبرو اسنادو په مقابل کې مشتري ته ورکول کیږي. وروسته لدې څخه چې پیسې د مشتري په بانکي حساب کې اضافه شي. که چیرته مشتري له خپل حساب څخه پیسې و ایستلې او د هغې ورځې تر پایه پورې یې بیرته بانک ته دغه قرضه ور مجرا کړه، نو هیڅ ډول ګټهورباندې نه حسابیږي، خو که چیرته د هغې ورځې په سبا باندې پیسې بیا بانک ته ور ادا کړل شي، نو د همدغې یوې ورځې مفاد هم ترې اخستل کیږي.

د پاملرنې وړ:

۱. مشتري ته نغدې پیسې نه ورکول کیږي، بلکې د هغه په بانکي حساب کې اضافه کیږي.
۲. د قرضونو د وخت اوږدوالي په تناسب له مشتري څخه د قرضونو سود اخستل کیږي.
۳. د ورته قرضې سود له ۱۵٪ څخه تر ٪ ۲۰ وي.

ج- د ګروي قرضه Cash Credit (Pledge): د ګروي قرضه د لاندې مثال په واسطه بیانیږي:

مثلاً یو تجار غواړي له کوم بهرني هیواد څخه تجارتي مال وارد کړي، خو پیسو ته اړتیا لري او غواړي چې له بانک څخه قرضه واخلي. په ورته صورت کې کوم داسې جایداد او ملکیت نلري چې بانک ته یې د تضمین په دود وسپاري، خو د خپلو اموالو په ګدام کې یو لړ تجارتي اموال لري، نو پدې اساس هغه کولی شي خپل تجارتي مالونه بانک ته د ګرو په توګه ورکړي او د قرضې د پیسو تر بیرته ادا کیدلو پورې دغه اموال بانک ته په ضمانت وسپاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بانکونه د مشتري د اموالو د څېړلو په وخت کې لاندې ټکي په پام کې نیسي:
۱. له تجارتي اموالو څخه د استفادې کولو نیته باید تیره شوي نه وي.
۲. تجارتي مالونه باید د غوره کیفیت لرونکي وي.
۳. تجارتي مالونه باید بیمه شوي وي، تر څو د هغوی د له منځه تللو په صورت کې بانک متضرر نشي.
۴. ګدام باید د بانک له لوري کولپ مهرو لاک شي.
۵. یو تن څوکیدار د ګدام د ساتنې په موخه د بانک له لوري ګمارل کېږي.
۶. د څوکیدار معاش او مصارف د قرض اخستونکي تاجر په غاړه دي.

د- اعتمادي قرضه Cash Credit (Hypothecation): اعتمادي قرضه هم د لاندې مثال په توګه واضیح کېږي:
مثلاً: یو تجار چې ورځنی کاروبار یې پر ښه توګه په مخ روان دی، خو د تجارت د پراختیا په موخه غواړي له بانک څخه قرضه واخلي.
بانک هغه ته د هغه اوسني تجارت د اعتماد له کبله قرضه ورکوي او لاندې موارد په نظر کې نیسي.
۱. د مشتري د کاروبار د سطحې څېړنه او د قناعت په صورت کې بانک هغه ته قرضه ورکوي.
۲. دولت ته د مشتري د مالیې ورکولو اسناد څېړل کېږي.
۳. پېرودونکی باید په خپل دوکان کې دشته اجناسو ټول لیست بانک ته وړاندې کړي.
۴. له قرض اخستلو څخه وروسته مشتري باید د هرې اوونۍ په پای کې د پلورل شویو اجناسو لست بانک ته وسپاري.
۵. د بانک له لوري د دوکان د اموالو د ساتني په موخه یو کس څوکیدار ګمارل کېږي چې مصارف به یې د قرض اخستونکي مشتري په غاړه وي.

هـ - ترانسپورټي قرضه (Transport Loan): دغه ډول قرضه د موټر، موټرسایکل او داسې نورو نقلیه وسایلو د اخیستلو په موخه مشتریانو ته ورکول کېږي.
د ترانسپورټي قرضې د ورکولو شرایط
۱. مشتري باید د قرضې د مجموعي مبلغ له لړ څخه ۲۰٪ خپله ولري.
۲. د موټر یا موټرسایکل د اخیستولو ټول اسناد د پیسو د بیرته ورکولو تر نیټې پورې د بانک په نامه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د دغې قرضې وخت له یوه څخه تر پنځو کلونو پورې رسیږي او د قرضې پیسې باید د همدغې مودې په اوږدو کې د بیلابیلو قسطونو په ترځ کې بانک ته ورکړل شي.

و- مصرفي قرضه (مشترى) (Consumer Loan): دغه قرضه داسې ده. د مثال په توګه د یوه وزارت کارکوونکی چې په تجارتي بانکونو کې حساب ولري او وغواړي چې خپل میاشتنی معاش د دریو یا څلورو میاشتو لپاره په وړاندې یا اډوانس ډول واخلي.

د دغه ډول قرض اخیستلو لپاره لاندې مدارکو ته اړتیا ده:

۱- مشتري باید له خپل اړوند وزارت څخه خپله پیژند پاڼه بانک ته راوړي چې په وزارت کې د هغه د برحالۍ تصدیق وکړای شي.

۲- مشتري باید له خپل اړوند وزارت څخه یو مکتوب راوړي، تر څو بانک اجازه تر لاسه کړي چې دغه کس ته څو میاشتنې معاش له وخت نه وړاندې ورکړي.

د دغه ډول قرضې پیسې د میاشتنې قسط په توګه د مشتري له معاش څخه ورکول کیږي.

ی- مؤقتي قرضه (Temporary Loan): دغه ډول قرضه د مهمو یا VIP اشخاصو لپاره ورکول کیږي.

د مثال په توګه د هیواد د وزیرانو له لړ څخه یو یې د بانک له رییس یا معاون سره پیژندګلوي لري او غواړي چې د څو ساعتونو لپاره له بانک څخه قرضه واخلي او له څو ساعتونو وروسته یې بیرته بانک ته ور ادا کړي.

یاده دې وي چې دغه قرضه د زماني معیاد له مخې څو فیصده مفاد هم اعاده کوي.

۱۰- بانکي ضمانتونه (Guarantees of Bank): ضمانت یا ګرنټي له هغه مقدار پیسو څخه عبارت ده چې بانک یې د قرارداد کولو په جریان کې له مشتري څخه د اعتبار د ایجاد په موخه اخلي او د هغه له سر رسید څخه وروسته بیرته مشتري ته ورکول کیږي.

۱۱- د بانکي ضمانتونو ډولونه Types of Guarantees

۱. د اوطلبۍ ضمانت -------------- Bid Bond Guarantee
۲. د کاري کیفیت ضمانت------ Performance Bond Guarantee
۳. د ساختمانۍ کار د بشپړتیا ضمانت -Retention Money Bond Guarantee
۴. محافظتي ضمانت --------- Maintenance Bond Guarantee
۵. شخصي ضمانت ----------------- Counter Guarantee

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف- د داوطلبۍ ضمانت (Bid Bond Guarantee): د داوطلبۍ ضمانت د لاندې مثال په واسطه روښانه کیږي:

د مثال په توګه د عامې روغتیا وزارت غواړي چې د هیواد په یوه ښار کې یو روغتون جوړ کړي او موضوع د پروژې له ټولو خصوصیاتو سره یو ځای د تلویزیون یا ورځپاڼې له لارې ساختماني شرکتونو ته اعلان کړي او هغو ته بلنه ورکړي تر څو د یادې شوې پروژې په داوطلبۍ کې ګډون وکړي.

ټول ساختماني شرکتونه کاري خصوصیات، مبالغ او داسې نور موارد محاسبه کوي او په خپل پشنهاد کې یې ځای په ځای کوي د ضمانت په توګه یې له څو سلنې پیسو سره جوخت د عامې روغتیا وزارت ته سپاري. د عامې روغتیا د پروژې له لازمې څیړنې وروسته پروژه هغه شرکت ته ورکوي چې د برآورد قیمت یې کم او د ضمانت رقم یې زیات وي.

د داو طلبۍ ضمانت لدې کبله اخیستل کیږي، چې که چیرته یاد شوی ساختماني شرکت د پروژې له اخیستلو وروسته د ځینو دلایلو له کبله پیښمان شي او د هغې له تطبیق کیدلو څخه انکار وکړي، نو تحویل شوی ضمانت بیرته نه ورکول کیږي او د جریمې یا ناغې په ډول حسابیږي.

ب- د کاري کیفیت ضمانت (Performance Bond Guarantee): فرض کړئ چې د عامې روغتیا پروژه له دواطلبۍ څخه وروسته یوه ساختماني شرکت وګټله ده. اوس نو د عامې روغتیا وزارت څو سلنه پیسې د کاري کیفیت د ضمانت په توګه له ساختماني شرکت څخه ترلاسه کوي چې یاد شوی ساختماني شرکت یې د همدغه ضمانت په ورکولو مجبور دی، تر څو خپل کار په معیاري توګه تر سره کړي. له دې پرته هغه پیسې چې د کاري کیفیت د ضمانت په توګه یې د عامې روغتیا وزارت ته سپارلی دي ترې ګرځي او د شکایت حق نه ورکول کیږي.

ج- د ساختماني چارو د بشپړتیا ضمانت (Retention Money Bond): دا ضمانت هم د یوه مثال په واسطه روښانه کوو:

مثلاً: یو تجارتي بانک غواړي کومه نماینده ګي تاسیس کړي. هغه ساختماني شرکتونه چې د بانک د دغې څانګې د اعمار چارې یې په غاړه اخیستې، باید یو مقدار پیسې د کار د بشپړتیا د ضمانت په توګه بانک ته وسپاري. د تعمیراتي کارونو د ځینې جزیي برخو د نه بشپړیدا په صورت کې بانک کولای شي د شرکت له اړوند ضمانتي پیسو څخه د کار د بشپړتیا په برخه کې استفاده وکړي او اضافي پیسې بیرته هغوی ته ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د- محافظتي ضمانت (Maintenance Bond Guarantee): دغه ضمانت هم د مثال په توګه داسې تشریح کیږي:

مثلاً: د انټرکانټینینټال هوټل مالک خورا مصروف دی او نشي کولای له خپل هوټل څخه په سمه توګه څارنه وکړي او د مشتریانو ورې ستونزې حل کړي. نو پدې اساس هغه په یوه ورځپاڼه کې اعلانوي چې یوه داسې کس ته اړتیا ده، تر څو له هوټل او د مشتریانو له ځینو ورو ستونزو څخه په سمه توګه څارنه وکړي او هغه حل کړي. هغه کس چې دغه ډول مسؤلیت پر خپله غاړه اخلي، یو مقدار پیسې د ضمانت په توګه د هوټل مالک ته سپاري او له هغه سره ژمنه کوي چې مشتریانو ته به د شکایت کولو موقع نه ورکوي.

د دغه شخص دندې په لاندې ډول دي:

- د هوټل د اوبو رسولو د سیستم ترمیم.
- د برقي سامان آلاتو ترمیم، خریداري او داسې نور.

که چیرته ونکړای شي، دغه ستونزي حل کړي، د هغه د ضمانت پیسې ضبتیږي او له دندې څخه ګوښه کیږي.

هـ- شخصي ضمانت (Counter Guarantee): د نورو هغو په څېر دغه موضوع هم د یوه مثال په توګه واضیح کوو:

مثلاً: ستاسو له دوستانو څخه کوم یو پیسو ته اړتیا لري او له تاسو څخه د قرضې غوښتنه کوي خو له تاسو سره دومره پیسې نشته چې د هغه اړتیا پوره کړئ. نوورته وایاست چې زه په خپل ضمانت تا ته له بانک څخه قرضه اخلم. تاسو له بانک نه په خپل نامه د هغه لپاره قرضه اخلئ، دغه پیښه د شخصي ضمانت د یوې بیلګې په دود وړاندې کولای شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دویم څپرکي د مطالبو خلاصه

بانک د خپل فعالیت او مالي راپور د چمتو کولو په موخه د لاندې اصطلاحاتو زده کړې ته اړتیا لري:

۱. **بانکي حواله:** بانکي حواله له هغه سند څخه عبارت ده، چې بانک یې له یوه ځای څخه بل ځای ته د پیسو د لیږد په موخه چمتو کوي. د بانکي حوالې لرونکی کولای شي د بانک په نمایندګیو کې هغه مقدار پیسې تر لاسه کړي، چې په سند کې درج شوي وي. د ورته حوالې پر مخ باندې لاسلیک کول اساسي شرط ګڼل کیږي.

۲. **چک:** له هغې پاڼې څخه عبارت دی، چې د جارې حساب لرونکی یې د صادرولو په واسطه کولای شي له خپلو پیسو یا امانت څخه چې په بانک کې دي، اخسته وکړي. او مختلف ډولونه لري.

۳. **کریډیټ کارټ:** دا له هغه کارت څخه عبارت دی، چې د بانک د مرکزي دفتر له لوري خپلو مشتریانو ته د بیلا بیلو اسانتیاوو د برابرولو په موخه ورکول کیږي

۴. **آویز:** آویز له هغه سند څخه عبارت دی، چې په واسطه یې د بانک له لوري مشتري ته د شتمنۍ د کموالي او زیاتوالي معلومات ورکول کیږي.

۵. **د حساب صورت:** دا له هغې پاڼې څخه عبارت دی چې د مشتري د یوې معیني دورې معاملات پکې ځای په ځای شوي وي.

۶. د پیسو د انتقال طریقې.

۷. د بانکي قرضې ډولونه.

۸. د بانکي ضمانت ډولونه.

بانکونه د سویفټ، ویسترن یونین، بین البانکي حوالې او داسې نورو میتودونو له لارې کولای شي له یوه بانک څخه بل بانک او له یوه ځای څخه بل ځای ته د پیسو د لیږد له کبله د خپلو مشتریانو خوښي او رضایت تر لاسه کړي.

همدا شان بانکونه د بانکي ضمانتونو په مقابل کې خپلو مشتریانو ته په بېلابېلو ډولونو قرضونه ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دویم څپرکي پوښتنې

۱- بانکي حواله څه ډول سند دی، په اړه يې خپل معلومات وليکئ او له تلګرافي حوالې سره يې پرتله تشريح کړئ؟
۲- چک تعريف کړئ او د ډولونو نومونه يې واخلئ؟
۳- سفارشي چک توضيح کړئ؟
۴- کريډيټ کارټ او ويزا کارټ تعريف کړئ او ووایاست چې دغه ډول کارتونه تر کومو شرايطو لاندې د بانک مشتريانو ته ورکول کيږي؟
۵- آويز تعريف کړئ او د ډولونو نومونه يې واخلئ؟
۶- د حساب صورت توضيح کړئ؟
۷- قرض تعريف کړئ او د ډولونو په برخه کی يې معلومات وليکئ؟
۸- بانکي ضمانت څه شی دی او د کاري کيفيت د ضمانت په اړه معلومات وليکئ؟
۹- د S. W. I. F. T کلمه تعريف کړئ او ووایاست چې د دغې کلمې بشپړ مفهوم څه دی؟
۱۰- تر کومو شرايطو لاندې مشتريان کولای شي د ويسټرن يونين له خدماتو څخه استفاده وکړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېیم څپرکی

د بانکي حسابونو ډولونه

Kind of Bank Account

ټولیزه موخه:

د بانکي حسابونو د اصطلاحاتو او مفاهیمو سره پېژندګلوي.

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضیح کړای شي:

- دبانکي حسابونو معرفي او د هغوی د ډولونو توضیح.
- په اړوندو دفاترو کې د بانکي معاملاتو درج کول.
- د پایلې تثبیت او د بانک د بیلانس شیټ ترتیب کول.

د تجارتي بانکونو له دندو او فعالیتونو څخه یوه هم له مختلفو منابعو څخه د پیسو را غونډول دي. پدې اساس بانکونه د انفرادي اشخاصو، شرکتونو او نورو مالي او غیرمالي موسساتو لپاره د هغوی د غوښتنې او تقاضا مطابق بیلابیل بانکي حسابونه پرانیزي.

خلک او شرکتونه د لاندې دلایلو له کبله خپلې پیسې بانکونو ته سپاري:

الف- د پیسو خوندیتوب: یعنې له ورکېدو او غلا څخه د مخنیوي په موخه پیسې بانک ته سپارل کیږي.

ب- د منفعت یا سود د لاسته راوړلو په موخه.

ج- بانکي خدمات: د بانکي اسانتیاوو بانکي خدمتونو څخه د استفادې په موخه.

د- له بې ځایه مصارفو څخه د مخنیوي په موخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دبانکي حسابونو مهم ډولونه په لاندې ډول دي:

۱. جاري حساب Current Account
۲. د پس انداز حساب Saving Account
۳. د معيادي امانت حساب Fixed Account
۴. اعتبار نامه Letter of Credit

جاري حساب (Current Account):

جاري حساب د بانکي حسابونو له لړ څخه تر ټولو مهم هغه ګڼل کيږي. د جاري حساب لرونکي کولای شي، هر وخت چې وغواړي په خپل حساب کې پيسې اضافه کړي او يا يې له هغه څخه وباسي. د دغه ډول حساب لرونکي لپاره د چک اسانتيا هم برابريږي.

جاري حسابونه تر ډيره ځايه د سوداګرو له لوري پرانيستل کيږي، تر څو د هغوی پولي اړتياوې په هر وخت کې پوره شي.

بانکونه د جاري حساب لرونکو لپاره مفاد نه حواله کوي. برسيره پردې ځينې وختونه له دغه ډول حسابونو څخه ناڅاپي کميشن هم اخيستل کيږي.

مشتري کولای شي د جاري حسابونو له لارې زياتې پيسې له يوه شخص څخه بل شخص ته او يا له يوه بانکي حساب څخه بل بانکي حساب ته انتقال کړي.

جاري حساب حد اقل د $۵۰۰ اويا د هغه معادل افغانيو په مقابل کې پرانستل کيږي. په ځينو بانکونو کې چې له دې جملې څخه کابل بانک هم دی، دوه ډوله جاري حسابونه پرانيستل کيږي.

۱. شخصي جاري حساب Current Account Individual
۲. تجارتي جاري حساب Current Account Corporate

شخصي جاري حساب د هغو تاجرانو له لوري پرانيستل کيږي، چې له دولت سره ثبت او راجستر شوي نه وي، خو تجارتي جاري حساب د تجارتي شرکتونو او انجيوګانو. له لوري پرانيستل کيږي چې د کار جواز لري.

د يوه شرکت لپاره د جاري حساب د پرانيستلو شرايط په لاندې ډول دي:

۱. د کار جواز.
۲. د کار پلان.
۳. د موسسې د رئيس تذکره يا پاسپورټ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه حساب د بانک د پسیفي حسابونو له ډلې څخه شمیرل کیږي او یو قصیر المدت دین اروزل کیږي، چې په لاندې توګه په خپل اړوند حساب کې سنجش او ثبت کیږي:

مثال: یو کس پر ۲-۲۰ نیټه یو جاري حساب پرانیزي او په خپل حساب کې ۲۵۰۰۰ افغانۍ اضافه کوي. په پورتنۍ تادیه برسیره لاندې معاملات هم تر سره شویدي:

1. پرداخت په ۲-۳۰ نیټه مبلغ ۱۰۰۰۰ افغانی
2. پرداخت په ۳-۴ نیټه مبلغ ۱۵۰۰۰ افغانی
3. برداشت په ۳-۸ نیټه مبلغ ۲۰۰۰۰ افغانی
4. برداشت په ۳-۱۸ نیټه مبلغ ۱۲۰۰۰ افغانی
5. پرداخت په ۳-۲۰ نیټه مبلغ ۱۲۰۰۰ افغانی
6. برداشت په ۳-۳۰ نیټه مبلغ ۱۵۰۰۰ افغانی

د حساب شمیره : ۳۰۲۹۷

بیلانس	کریدیت , C	دبت, D	تفصیلات	تاریخ
۲۵۰۰۰	۲۵۰۰۰		حساب پرانستنه	۲-۲۰
۳۵۰۰۰	۱۰۰۰۰		پرداخت	۲-۳۰
۵۰۰۰۰	۱۵۰۰۰		پرداخت	۳-۴
۳۰۰۰۰		۲۰۰۰۰	برداشت	۳-۸
۲۵۰۰۰		۵۰۰۰	برداشت	۳-۱۸
۳۷۰۰۰	۱۲۰۰۰		پرداخت	۳-۲۰
۵۲۰۰۰	۱۵۰۰۰		پرداخت	۳-۳۰

۲- د پس انداز حساب (Saving Account): د پس انداز حساب د بانک د حسابونو له ډلې څخه یو بل مهم توکی دی، چې د معین وخت تابع نه وي او د ګټتاني نرخ پکې ثابت وي. په دغه ډول حساب کې کوچني مبالغ هم منل کیږي، چې د کم عایده افرادو په واسطه چې د سپما مقدار یې دومره لوړ نه وي، پس انداز کیږي. دغه ډول حساب د خلکو په منځ کې د پیسو د سپما عادت د ترویج په برخه کې مهم رول لري، چې زیاتره وخت د دولتي کارمندانو، شاګردانو، هټې والو او داسې نورو له لوري پرانیستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حساب لرونکي ته د پس انداز کتابچه ورکول کېږي، چې د پیسو د راکړې ورکړې په وخت کې باید کتابچه یا کارت موجود وي، تر څو د پیسو ورکول او جمع کول په کتابچه کې ولیکل شي. بانک د سپما د حسابونو لپاره په کلني ډول ۵٪ ګټه مفاد اضافه کوي.

کله چې دورته حساب لرونکي وغواړي خپل حساب بند کړي، د مصرف په نوم یو مبلغ د بانک له لوري وضع کېږي. د ورته حسابونو لرونکي کولای شي تر ځانګړیو شرایطو لاندې له خپل حساب څخه پیسې وباسي. دغه حساب هم د بانک د پیسفي حسابونو له لړ څخه شمیرل کېږي. که څه هم د پس انداز د حساب وخت معلوم ندی، خو بیا هم قصیرالمدت یا لنډ مهاله دین شمیرل کېږي.

د ورته موضوع د درک لپاره د پس انداز حساب معاملات په نظر کې نیسو او د ژورنال په یوه دفتر کې یې لیکو :

۱. په ۱۵/۳ نیټه د حساب پرانسته مبلغ ۱۰۰۰۰
۲. په ۳۰/۶ نیټه تادیه مبلغ ۲۰۰۰
۳. په ۱۶/۸ نیټه برداشت مبلغ ۴۰۰۰
۴. په ۲۰/۹ نیټه برداشت مبلغ ۸۰۰۰
۵. په ۱۵/۱۱ نیټه برداشت مبلغ ۵۰۰
۶. په ۲۰/۱۲ نیټه تادیه مبلغ ۴۰۰

دغه پوښتنه د افغانستان بانک د پس انداز د شرایطو مطابق په لاندې مراحلو کې حل کېږي:

۱. په لومړي سر کې یو جدول ترتیبېږي.
۲. تادیه شوي او برداشت شوي مبالغ د جاري حساب په توګه په معینو ستونونو کې کریډیټ او دبت کېږي.
۳. د هرې تادیې او برداشت تر منځ زماني فاصله ګورو. په داسې ډول چې د تادیې له سبا ورځې څخه وخت حسابیږي.

۳۰- ۱۲ نیټه

$$\frac{10-3}{10-9}$$ نیټه معامله

او یا د لومړۍ معاملې موده ۹ میاشتې او ۱۰ ورځې کېږي چې ټولې ۲۸۵ ورځې شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- هر تادیاتي قلم یا برداشت په جلا توګه د مجموعي ربعې مطابق سنجش کوو.

$$\text{ربح} = \frac{\text{نرخ ربح x مدت x سرمایه}}{100 \text{ x } 360}$$

۲- د کال په پای کې کولای شو د پس انداز په سرجمع باندې ور اضافه کړو. د هر پرداخت او برداشت د ربعې سنجش د ټکتانې له ۹٪ نرخ سره په لاندې ډول سنجش کولای شو:

د لومړۍ معاملې ربح = $\frac{1000x285x9}{100x360} = \frac{71.25}{712.5}$

د دویمې معاملې ربحه = $\frac{200x18x9}{1x36} = \frac{90}{9}$

د درېیمې معاملې ربحه = $\frac{400x135x9}{100x360} = 135$

د څلورمې معاملې ربحه = $\frac{8000x100x9}{100x360} = 200$

د پنځمې معاملې ربحه = $\frac{500x46x9}{100x360} = 5/75$

د شپږمې معاملې ربحه = $\frac{400x10x9}{100x360} = \frac{10}{1}$

د پس انداز د ټکتانې د سنجش صورت :

افغان ملی بانک — نوم او پته-------------

کابل افغانستان — صفحه — د حساب شمیره-------------

پروف	بی‌لانس	بیلانس	کردیت	دبت	تاریخ	مدت	نوي ټکتانه	
							کردیتی	دبتی
	-	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	-	۱۵-۳	۲۸۵	۷۱۲/۵	
	۱۰۰۰۰	۱۲۰۰۰	۲۰۰۰	-	۳۰-۶	۱۸۰	۹۰	
	۱۲۰۰۰	۸۰۰۰	-	۴۰۰۰	۱۶-۸	۱۳۵		۱۳۵
	۸۰۰۰	۱۶۰۰۰	۸۰۰۰	-	۲۰-۹	۱۰۰	۲۰۰	
	۱۶۰۰۰	۱۵۵۰۰	-	۵۰۰	۱۵-۱۱	۴۶		۵-۷۵
	۱۵۵۰۰	۱۵۹۰۰	۴۰۰	-	۲۰-۱۲	۱۰		
مجموع	۱۵۹۰۰	۱۶۷۶/۷۵	۸۶۱/۷۵				۱۰۰۲/۵	**۱۴۰/۷۵**

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډیټي ټکټانه ۱۰۰۲/۵
ډبټي ټکټانه ۱۴۰/۷۵ او په نوي کال کې قشري دارايي = ۱۶۷۶۱/۷۵
د پرداخت وړ ټکټانه = ۸۶۱/۷۵
کولای شو ياد شوي سوالونه په خپل اړوند دفتر کې په لاندې ډول ثبت کړو:

د پس انداز حساب

C		D	
۱-	پرداخت-۱۰۰۰۰-	-۴۰۰۰-	برداشت
۲-	پرداخت -۲۰۰۰-	-۵۰۰-	برداشت
۳-	پرداخت -۸۰۰۰-	۱۶۷۶۱/۷۵	(بقيه بيلانس)
۴-	پرداخت -۴۰۰۰-		
	ټکټانه مخارج-۸۶۲/۷۵-		

۲۱۲۶۱/۷۵ = ۷۵/۲۱۲

د ميعادي امانت حساب (Fixed Deposit Account):

معيادي حساب له هغه بانکي حساب څخه عبارت دی، چې د بانک او مشتري ترمنځ له کتبي قرارداد څخه وروسته تحقق مومي. په داسې ډول چې يو معين مبلغ د معين وخت لپاره د مشتري له لوري په بانک کې اچول کيږي او د معين وخت له پای ته رسيدلو سره سم د بانک له لوري له سود سره يو ځای مشتري ته ورکول کيږي.

هغه معياد چې د دغه ډول بانکي حساب لپاره ټاکل کيږي له دريو مياشتو، شپږو مياشتو، نهو مياشتو او يوه کال څخه عبارت دی.

هغه اشخاص چې کافي سرمايه لري او په ورته حال کې غواړي خپلې پيسې په مصؤن او داډ من ډول سرمايه ګذاري کړي، نو په دا ډول حسابونو کې يې ساتي.

د معيادي پس انداز حساب په زياتره بانکونکو کې حد اقل د ۵۰۰$ په مقابل کې پرانيستل کيږي او په کلنۍ توګه نژدې ۶٪ او يا له هغه څخه هم زيات مفاد ورکول کيږي.

د معيادي پس انداز حساب لرونکي نشي کولای په معمولي توګه له خپل حساب څخه د بل شخص لپاره پيسې و استوي. ځکه هغه مکلف دی تر څو د معيادي پس انداز له حساب څخه د پيسو اخستلو د معينو قوانينو مطابق ملاتړ وکړي. مشتري نشي کولای د تعين شوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

معیاد له ختمیدلوتر مخه له خپل حساب څخه پیسې وباسي. خو د تخلف په صورت کې باید له یو مقدار سود یا مفاد څخه تیر شي.

مشتریانو ته د غوره خدماتو د وړاندې کولو په موخه بانک حاضر دی، څو د معیادي پس انداز لرونکو ته قرضه ورکړي او دهغه په بدل کې له مشتري څخه یو مقدار کمیشن یا سلنه واخلي.

د معیادي پس انداز حساب یو ډول مطمینه او ډاډمنه پانګه اچونه ده. چې بانک یې د ټا کلې مودې په جریان کې پېرودونکي ته دهغه د ګټې لاسته راوړنې په موخه ورکوي. خو کله چې تعین شوی وخت پای ته ورسیږي، د معین وخت په پای کې مشتري مجبور دی چې د خپل ډیپوزیټ اخیستلو په باره کې بانک ته خبر ورکړي. کله چې د مشتري له لوري بانک ته خبر ورکړل شي، بانک یاد شوی امانت د موقت امانت په حساب کې ږدي.

باید په یاد ولرو چې د معیادي پس انداز د حساب لرونکو لپاره د چک کتابچه نه ورکول کیږي. ځکه کله چې د معیادي پس انداز حساب پرانستل کیږي، نو په یوه مهر شوي سند باندې ژمنه کوي چې تر معین وخت پورې له معیادي پس انداز شوي مبلغ څخه نه پیسې اخلي او نه یې ور جمع کوي.

د دغه سند له مخې مشتري کولای شي یوازې د تعین شوي معیاد له ختمیدلو وروسته په خپل بانکي حساب کې پیسې اضافه او یا یې ترې وباسي. د دې لپاره چې پدې حساب کې یوازې یو ځل پیسې اضافه کولای شو او یوازې یو ځل له هغه څخه پیسې ایستلی شو، نو له همدې کبله مشتري د چک کتابچې ته اړتیا نلري.

د غه حساب هم د بانک د پیسفي حسابونو له لړ څخه ګڼل کیږي او د بانک د لنډ مهاله دین په توګه فرض کیږي.

د میعادي امانت حساب دپرانیستلو شرایط:

د دغه ډول حساب د پرانیستلو لپاره تذکره یا پاسپورټ او حد اقل ۵۰۰ ډالر او یا د هغو معادلې افغانۍ ضروري دي .که چېرته د دغه ډول حساب معیاد زیات وي، یعنې یو کال او یا له هغه څخه زیات وي نو د مفاد سلنه یې هم زیاتیږي.

که چیرته مشتري وغواړي له تعین شوي معیاد څخه تر مخه پیسې واخلي، د مفاد په سلنه کې یې کموالی راځي، خو په زیاتره بانکونو کې د دا ډول حسابونو د تړلو مصارف نه اعاده کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیکل ټیبل (Cycle Table):

دا له هغې ځانګړې پاڼې څخه عبارت ده، چې په یوه معین وخت کې د معیادي امانت، قرضې، پس انداز او داسې نورو حسابونو د ټکټانې سنجش پکې ښودل شوی وي.

معمولاً شپږ میاشتني سنجشونه صورت نیسي او د هغې د کاپي په واسطه مشتري ته اطلاع ورکول کیږي. د ټکټانې په سنجش کې زیاتره بانکونه د کار د اسانتیا او چټکتیا په موخه یوه میاشت یا ۳۰ او یا یو کال یا ۳۶۰ ورځې محاسبه کوي. که څه هم د مبالغو د تادیې او برداشت له ورځو سره په تړاو د ټکټانې د سنجش په برخه کې همغږې نشته، خو اصول داسې دي، چې له وروستي تاریخ څخه لومړنی تاریخ تفریق کیږي او وخت تر لاسه کیږي. څنګه چې په بانکونو کې د ټکټانې سنجش مهم دی، نو پدې اساس د ټکټانې د سنجش لپاره په لاندې توګه یو سیکل ټیبل په نظر کې نیسو .

مثال: د تیر کال د بیلانس په اساس د احمد د قرضې پاتې برخه نژدې ۹۰۰۰۰ افغانۍ او د ټکټانې سلنه یې ۱۲٪ ده، د نوي کال په اوږدو کې احمد په لاندې ډول د قرضې په حساب کې تادیه کوي:

۱- په	۱-۱۶	۱۲۰۰۰ افغانی مبلغ	تادیه
۲- په	۳-۲۰	۵۰۰۰ افغانی مبلغ	تادیه
۳- په	۴-۱۱	۶۰۰۰ افغانی مبلغ	تادیه
۴- په	۶-۷	۹۰۰۰ افغانی مبلغ	تادیه
۵- په	۸-۳	۸۰۰۰ افغانی مبلغ	تادیه
۶- په	۱۰-۲۸	۴۰۰۰ افغانی مبلغ	تادیه
۷- په	۱۲-۱۲	۱۵۰۰۰ افغانی مبلغ	تادیه

د قرضې پاتې مبلغ او کلنۍ ربع په لاندې ډول سنجش کوو: د کار د اسانتیا په موخه د ربعې د سنجش فرمول اختصار کوو یعنې یوه سلنه سرمایه په وخت کې ضربوو او په پای کې د ربعې عدد پر دیرشو باندې ویشو او بلاخره د قرضې ربعه پر سرمایه باندې ور علاوه کوو او راتلونکي کال ته یې انتقالوو.

لاندې حسابي جمله په سمه توګه نه ده توضېح شوې، نو ځکه د و ضاحت وړاندیز یې کیږي.

د مثال په توګه

$$\frac{\text{سرمایه x مدت x نرخ}}{\text{وخت x بیه}} = \frac{۹۰۰۰۰x۱۶x۱۲}{۱۰۰x۳۶۰} = \frac{۹۰۰۰۰x۱۶x۱۲}{۱۰۰x۳۶۰} = \frac{۹۰۰۰۰x۱۶}{۳۰}$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېره	تاریخ	تفصیلات	d-c	مبالغ	موده	دربعې شمېر (مدت*یک فیصد)
۰	تیر کال ۱۲-۳۰	د تیرکال پاتې شونې		۹۰۰۰۰	۱۶	۱۴۴۰۰
۱	۱-۱۶	تادیه		۱۲۰۰۰		
۲	۲-۳	تادیه		-۷۸۰۰۰ -۵۰۰۰	۶۴	۴۹۹۲۰
۳	۱۱-۴	تادیه		۷۳۰۰۰ -۶۰۰۰	۲۱	۱۵۳۳۰
۴	۷-۶	تادیه		-۶۷۰۰۰ ۹۰۰۰	۵۶	۳۷۵۲۰
۵	۳-۸	تادیه		-۵۸۰۰۰ -۸۰۰۰	۵۶	۳۲۴۸۰
۶	۲۸-۱۰	تادیه		۵۰۰۰۰ ۴۰۰۰	۸۵	۴۲۵۰۰
۷	۱۲-۱۲	تادیه		۴۶۰۰۰ ۱۵۰۰۰	۴۴	۲۰۲۴۰
۸	۱۲-۳۰	تکتیانه قرضه		۳۰۰۰۰ ۷۲۵,۶۶۴	۱۸	۵۴۰۰
راتلونکي کال ته یې لیږد						۲۱۷۷۹۰/30=۷۲۵۹,۶۶۶

د احمد لپاره د بانک د طلباتو حساب کولای شو په لاندې ډول د لیجر په دفتر کې ولیکو:

پر احمد باندې طلبات

C	D
۱۶/۱ بانک -۱۲۰۰۰-	۹۰۰۰۰ لومړی موجودي AB ۱/۱ تاریخ
۲۰/۳ بانک -۵۰۰۰-	۷۲۵۹,۶۶ د بانک د ربعې حاصلات
۱۱/۴ بانک -۶۰۰۰-	
۷/۶ بانک -۹۰۰۰-	
۳/۸ بانک -۸۰۰۰-	
۲۸/۱۶ بانک -۴۰۰۰-	
۱۲/۱۲ بانک -۱۵۰۰۰-	
د احمد د قرضې پاتې بیلانس ۳۸۲۵۹,۶۶۴	
۹۷۲۵۹,۶۶۴	۲۷۲۵۹,۶۶۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بانک کسه

D	C
AB , 500000	
۱۲۰۰۰ – له طلباتو څخه	
۵۰۰۰ – له طلباتو څخه	
۶۰۰۰ – له طلباتو څخه	
۹۰۰۰ – له طلباتو څخه	
۸۰۰۰ – له طلباتو څخه	
۴۰۰۰ – له طلباتو څخه	
۵۰۰۰ – له طلباتو څخه	

د پس انداز د حساب ټیبل په لاندې ډول ترتیب کولای شو:

د پس انداز د حساب د سیکل ټیبل

شمیره	تاریخ	تفصیلات	D/C	مبلغ	ورځ	موده* یوه سلنه سرمایه
۱	۱۵-۳	د حساب پرانستنه او تادیه	C	۱۰۰۰۰	۱۰۵	۱۰۵۰۰
۲	۳۰-۶	تادیه	C	+۲۰۰۰ -۱۲۰۰۰	۴۶	۵۵۲۰
۳	۱۶-۸	برداشت	D	-۴۰۰۰ -۸۰۰۰	۳۴	۲۷۲۰
۴	۲۰-۹	تادیه	C	+۸۰۰۰ -۱۶۰۰۰	۵۵	۸۸۰۰
۵	-۱۱	برداشت	D C	-۵۰۰ -۱۵۵۰۰	۳۵	۵۴۲۵
۶	۱۵	تادیه	C	+۴۰۰ ۱۵۹۰۰	۱۰	۱۵۹۰
		په راتلونکي کال کې د مشتري دارایي		۱۶۷۶۳,۷۵ انتقال – راتلونکي کال ته	۲۸۵	۳۴۵۵۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

$$\text{ربع}=\frac{34555}{40}=86375$$

بانکي باورليک Letter of Credit, L/C:

الف: د بانکي باورليک پيژندنه: ليټرآف کريډيت يا باورليک له هغه سند څخه عبارت دی، چې د بانکدارۍ په چارو کې په مخفف ډول يوازې L/C ليکل کيږي او په نړيوال تجارت کې مهم رول لوبوي.

بانکونه د تجارتي معاملاتو د تر سره کيدلو په برخه کې د اسانتياوو د رامنځته کيدلو په موخه په مختلفو سيمو کې خپلو مشتريانو ته په ځانګړې توګه سوداګرو ته بانکي باورليکونه يا ليټرآف کريډيټ پرانيزي. تجارتي باورليکونه هغه وخت تاجرانو ته ورکول کيږي چې صادرونکی شرکت يا تاجر د اجناسو له استولو تر مخه له واردونکي شرکت څخه د تسليمۍ د سند غوښتنه وکړي. په ورته حالت کې د اموالو واردونکی شخص له بانک څخه د کميشن په بدل کې غوښتنه کوي، تر څو هغه ته بانکي باورليک چمتو کړي او له دغه بانکي باورليک څخه په استفادې سره له صادرونکي شرکت څخه د اجناسو د تسليمۍ سند تر لاسه کړي.

د ليټر آف کريډيټ مقصد دا دی چې د پلورونکي او اخستونکي په منځ کې چې له بيلابيلو هيوادونو څخه دي او يو د بل له اقتصادي او تجارتي وضعيت څخه خبر نلري، د معامله والو بانکونو په واسطه چې يو له بل سره پوره پيژندګلوي او ځواکمنې تجارتي اړيکي لري، ترڅو د هغې په اساس پلورنکی ډاډ تر لاسه کړي، چې د پلورل شوي جنس قيمت تر لاسه کولای شي او اخستونکی ډاډ تر لاسه کوي، چې اخيستل شوی جنس هغه ته تسليميږي. نو پدې ډول معامله کې د پېرودونکي او پلورونکي بانکونه دخالت کوي.

د بانکي باورليک يا Letter of Credit , د پرانيستلو شرطونه په لاندې ډول دي:

۱. **د بانکي باورليک غوښتنه:** د بانکي باورليک لپاره د غوښتنې فورمه د بانک له لوري مشتري ته ورکول کيږي چې له وارداتي جنس سره په تړاو ټول معلومات پکې درج کيږي.

2. **د غوښتنې د فورمې تحقيق او بررسي:** بانک د مشتري په اړه د لاندې مواردو په هکله خپل اطمينان تر لاسه کوي.

الف: د مشتري مالي او اقتصادي دريځ.

ب : د باورليک د صدور لپاره موجود مبلغ

ج : د مالونو له واردونکي تاجر سر ه د قانوني جواز شتون.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- **بانک ته د ضمانت په توګه د یو مقدار پیسو سپارل:** بانک له مشتري څخه غواړي تر څو د خپل مالي ځواک له مخې یو مقدار مبلغ بانک ته د ضمانت په توګه حواله کړي.

۴- **د بانکي باورلیک صدور:** د اړتیا وړ معلوماتو له بشپړتیا څخه وروسته یاد شوی بانک د ورادونکي شرکت د غوښتنې له مخې بانکي باورلیک چمتو کوي او د اموالو صادورنکي شخص او یا د هغه بانک ته استول کیږي.

۵- **د اموالو انتقال:** د اموالو صادرونکي ته د باورلیک له وررسېدلو وروسته هغه یاد شوی باورلیک بررسي کوي او د باورلیک د شرایطو منلو په ترڅ کې واردونکي تاجر ته د اموالو په استولو لاس پورې کوي او باورلیک ورته سپارل کیږي. د اړتیا وړ اسنادو له لازمې بررسۍ وروسته باورلیک د پرداخت لپاره د واردونکي بانک ته بیا سپارل کیږي.

۶- **د صادرونکي بانک مسؤلیتونه (د باورلیک پرانستونکي):** صادرونکي بانک ته د باورلیک او سپارنې (تحویل دهي) سند له بیا رجعت وروسته د لازمو تحقیقاتو له تر سره کولو وروسته لاس په کار کیږي، تر څو د اموالو صادرونکي ته پیسې ورکړي. دهغه پړیکړه لیک له مخې چې دبانک او د بانکي باورلیک د غوښتونکي تر منځ صورت نیسي، د اموالو د کیفیت او فزیکي موجودیت په برخه کې بانک هیڅ ډول مسؤلیت نلري، یوازنی مسؤلیت یې د باورلیک د قانوني اسنادو بشپړول دي چې پر غاړه یې لري.

باید په یاد ولرو چې د بانکي باورلیک یا Letter of Credit له صدور سره په تړاو معامله وال بانک یوازې د اسنادو د استولو مسؤلیت لري، نه دا چې اجناس ور استوي.

۷- **په بانکي باورلیک کې تخفیف:** ځینې وخت تاجر او د اجناسو صادرونکی شرکت کولای شي، له وخت نه وړاندې د یوه تخفیف په بدل کې خپلې پیسې له وخت څخه د مخه تر لاسه کړي.

ب: د بانکي باورلیک ډولونه (Kind of Letter of Credit): د هغه تعهد او ژمنې له مخې چې د صادرونکي بانک له لوري تر سره کیږي، بانکي باورلیک بیلابیل ډولونه لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینې یې په لاندې ډول دي:

۱- د صادرونکي بانک د ژمني له مخې د باورلیک ډولونه.

۲- د استعمال د موادو له مخې د باورلیک ډولونه.

۳- د بانک د تعهد له مخې د باورلیک ډولونه.

a. ضمانت شوي باورلیک (Letter of Credit Confirmed): هغه باورلیک دی چې د اړونده حوالې د تادیې ضمانت پکې شوی وي.

b. نا ضمانت شوې باورلیک (Letter of Credit Confirmed): دا هغه باورلیک دی، چې د یوه باورلیک بڼه لري خو صادرونکي بانک یې د حوالې د تادیې ضمانت پر غاړه نه وي اخستی.

c. فسخه شوی باورلیک (Letter of Credit Irrevocable): دا هغه باورلیک ده، چې د معین موعد له اختتام نه وړاندې نشي فسخه کیدلای.

ج : د باورلیک اسناد: د باورلیک د معاملې اسناد له هغو اوراقو او پاڼو څخه عبارت دي، چې پلورنکی یې باید اخستونکي ته تسلیم کړي، چې البته تسلیمي یې د معامله والو بانکونو له لارې صورت نیسي او د دغو اسنادو په واسطه د اجناسو له لېږد څخه ډاډ تر لاسه کیږي او پېرودونکی کولای شي په واسطه یې خپل اجناس تسلیم کړي.

یاد شوي اسناد په لاندې ډول دي:

۱- **بارنامه (بارپاڼه)(Bill of Loading):** بارنامه یا د بار چالانۍ اسناد له هغې پاڼې څخه عبارت ده، چې د اموالو د استوونکي شرکت له لوري، معمولاً د کشتۍ چلولو د شرکت له لوري تصدیق او امضا کیږي او نهایي بندر یا د پېرودونکي بندر ته د اموالو د رسیدلو ډاډ ورکوي.

۲- **بل یا بیجک (Invoice):** دا له هغه سند څخه عبارت دی چې د اموالو لېست، قیمت، مقدار او د اجناسو نور مشخصات، د تحویل شرایط او داسې نور پکې درج شوي وي، د استونکي له لوري چمتو کیږي او پیرودونکي ته استول کیږي. اینوایس معمولاً په څو کاپیو کې چمتو کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د : د امتعې د استولو لپاره نړیوال شرایط:

۱- **له کارگاه یا فابریکې څخه (Ex Work – Ex Factory):** تر دغو شرایطو لاندې دا ینوایس پر مخ باندې د کرایې مصارف، د ترانسپورټ مصارف او د اخستونکي تر دستگاه پورې ټول مصارف درج وي، چې پدې صورت کې د اخېستونکي لپاره د برابرولو هیڅ ډول مصارف نه واقع کیږي، خو د پلورنکي لپاره ځانګړي انفرادي مصارف منځته راځي.

۲- **له لګښت پرته تر نقلیه وسیلې پورې بار(Free on Board):** پدې صورت کې تر کشتې پورې یا تر لومړي بندره پورې ټول مصارف د صادروونکي پر غاړه دي، خو د صادروونکي له بندرځای څخه د اخېستونکي تر بندرځای پورې ټول مصارف د اخستونکي پر غاړه وي .

۳- **د ترانسپورټ کرایه او د جنس قیمت (Cost and Fright):** تر دغو شرایطو لاندې د جنس د قیمت تادیه او د اموالو بیمه د اخېستونکي له لوري تر سره کیږي.

۴- **کرایه، ترانسپورټ ،بیمه او د جنس قیمت (C. I. F) Cost Insurance Fright:** تر دغو شرایطو لاندې د اخېستونکي تر ټاکلي ځایه پورې د کرایې مصارف او بیمه د پلورونکي پر غاړه وي. د هغو فوایدو له مخې چې دغه شرایط لري، افغاني تجار هڅه کوي، تر څو له بهرنه خپل وردات د (C. I. F) شرایطو په صورت کې تر سره کړي.

هـ - **د باورلیک اجرآت (Cover Account):** بانکونه د وارداتي لیټر آف کریډیټ د پرانېستلو په موخه د وارداتي امتعې ٪۱۰۰ اویا کومه بله سلنه قیمت، په لومړي سر کې له مشتري څخه اخلي او پاتې سلنه یې د ټکټانې په مقابل کې قرض ورکوي او له هغه وروسته د باورلیک په تیارولو باندې لاس پورې کوي. بانکي باورلیک د معین وخت تابع وي، د مثال په توګه ۹۰،۱۲۰ ورځې او داسې نور، تر څو امتعه پلورونکي وکړای شي، یاد شوي اموال چمتو او لیږد ته یې اماده کړي.

پدې توګه د پېرودونکي بانکونه له خپلو مشتریانو سره د مرستې په موخه د LIC مبالغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د باندنیو معامله دارو بانکونو د معیادي امانت په حسابونو کې چې د Corer Account په نامه یادیږي، بردي او تر هغه وخته د تسلیمۍ اجازه نه ورکوي، څو پلورنکي اموال استوي.

د بار چالانۍ اسناد یعنې , Bill of Loading، د باربندۍ لېست, pecking List ، د بیمې اسناد, of Insurance هوایي بارپاڼه, Air Way Bill او د (LIC) ټول اړوند اسناد معامله وال بانک ته تسلیمیږي او په مقابل کې یې له Cover Account څخه پیسې یا د امتعې قیمت تر لاسه کوي او د پلورنکي بانک دغه اسناد پېرودونکي بانک ته استوي.

باید په یاد ولرو چې د افغان ملي بانک، کابلبانک او داسې نورو په څېر بانکونه د باندنیو هیوادونو په یو لړ ښارونو لکه لندن، نیویارک، هامبورګ او داسې نورو کې خپلې نماینده ګۍ لري، تر څو وکولای شي د افغانۍ واردونکو لپاره یادې شوې اسانتیاوې چمتو کړای شي.

بانکونه د ورته خدمتونو په مقابل کې له خپلو مشتریانو خاصتاً د LIC حساب لرونکو څخه اسعاري، کلوک، خدماتي او تبادلوي کمیشنونه اخلي او د کریډیټ ورکولو په صورت کې ټکتانه ترې اخیستل کیږي.

د مثال په توګه احمد د پښتني بانک د مشتریانو له ډلې څخه دی، چې د لیټر آف کریډیټ حساب یې پرانستی دی او ۱۰۰٪ تادیه شویدی. همدا شان په ورته بانک کې جاري حساب هم لري، چې AFs ۱۰۰۰۰۰۰ افغانۍ یې پکې جمع کړیدي. هغه پدې بانک کې یو بل جاري حساب پرانیزي تر څو $ ۱۵۰۰۰ پکې واچوي. هغه غواړي د چاپان له هیواد څخه د پنځوسو بخاریو د واردولو لپاره د ۱۲۰ ورځو یوا C.I. Lحساب د ۵۰۰۰ ډالرو سره پرانیزي. په جاپان کې د پښتني بانک معامله وال بانک دجاپان دتوکیو بانک (Tokyo Bank) دی او په ټوکیو بانک کې د پښتني بانک ۲۰۰۰۰ ډالر جمع دي.

پلورونکي د LIC حساب له پرانستلو ۱۱۵ ورځې وروسته امتعه واستوله او د لازمو اسنادو له تحویلۍ وروسته یې د هغې قیمت تر لاسه کړ. ټوکیو بانک خپل اسناد پښتني بانک ته واستول او پښتني بانک یوه سلنه اسعاري کیمشن، یو سلنه خدماتي او تبادلوي کمیشن، نیمه سلنه کلوک کیمشن او ۲۰۰ افغانۍ د متفرقه مصارفو له مخې تر لاسه کوي، د یوه ډالر قیمت له پنځوسو افغانیو سره معادل دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژورنال کی دمعاملاتو درج په لاندې ډول دی:

شمیره	تاریخ	تفصیلات	C/L	کردیت	دبت
۱	۵/۱۲	د اسعارو له جاري حساب څخه نغدې اسعارو ته		۱۵۰۰۰$	۱۵۰۰۰
۲	۱۷/۱۲	د اسعارو جاري حساب ته د لیټر اف کریډیټ له حساب څخه		۵۰۰۰	۵۰۰۰$
۳	۱۸/۱۲	له ټوکیو بانک څخه		۵۰۰۰	۵۰۰۰$
۴	۲۸/۱۲	د احمد جاري حساب ته د ډالري کمیشن له حاصلاتو څخه		۵۰	۵۰$
۵	۲۸/۱۲	د احمد افغاني جاري حساب ته له حاصلاتو څخه		۲۵۰	۲۵۰
۶	۲۸/۱۲	د احمد جاري افغاني حساب ته له متوک حاصلاتو څخه		۱۲۵	۱۲۵
۷	۲۸/۱۲	د احمد جاري افغاني حساب ته له متفرقه حاصلاتو څخه		۲۰۰	۲۰۰
۸	۲۸/۱۲	LICته له C/A څخه		۵۰۰۰	۵۰۰۰$

د بانک د کمېشن حساب په لاندې ډول سنجش شویدی:

(۱$ = ۵۰ Afs)

۱- ۵۰$ = $\frac{5000x1}{100}$ = (۱٪) د معیادي کمېشن حاصلات
۱۰۰

۲- Af ۲۵۰ = Afs ۵۰ x ۵$, ۵$ = $\frac{5000x1}{100}$ =۱٪ د خدماتي کمېشن حساب

۳- Af ۱۲۵۰ = ۵۰ x ۲۵ , ۲۵$ = $\frac{5000 \times \%5}{100}$ =۰٪. ۵ متلوک حاصلات پر افغانیو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه معاملات په ليجر کې په لاندې ډول درج کيږي:

د احمد جاري حساب (افغانۍ)

D	C
250-د کميشن له حاصلاتو څخه، افغانۍ	1000,000 – ABلومړنۍ موجودي
1250-له متلوک حاصلاتو څخه	
200 له ټولو حاصلاتو څخه	

د احمد جاري اسعاري حساب

D	C
5000 له 2-LIC څخه	15000$ – 1 اسعاري کسې ته

د بانک اسعاري کسه

D	C
15000$ له جاري حساب څخه-1	AB – 1000,000
50$ له کميشن څخه-4	لومړنۍ موجودي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليټر اف کریډیټ LIC

D	C
5000-3 د حساب تصفیه	5000-2$
5000-8	S,O
	5000

Bank of Tokyo

D	C
AB - 20,000$	۳-۵۰۰۰$
	C/A ته

د اسعاري کمیشن حساب

D	C
	۴- ۵۰$
	نغدو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمیشن حاصل افغانۍ

D	C
	۵-۲۵۰ د احمد جاري حساب ته

کلوک حاصلات

D	C
	۶-۱۲۵۷ د احمد جاري حساب ته

دویم مثال: احمد چې د پښتني بانک د مشتریانو له ډلې څخه دی، د افغانیو په خپل جاري حساب کې ۴۰۰۰۰۰ افغانۍ لري، او غواړي چې د چاپان له هیواد څخه د کمپیوټر د اخستلو لپاره د ۱۲۰ ورځو لپاره د ۵۰۰۰ زرو ډالرو LIC حساب پرانیزي، خو ۴۰٪ پیسې په نغده توګه پرې کوي او پاتې ۶۰٪ د ۱۲۰ ورځو لپاره د بانک له لوري مشتري ته کریډیټ ورکول کیږي. د پښتني بانک معامله وال بانک په توکیو کې دی او پښتني بانک په هغه بانک کې ۲۰۰۰۰ ډالر دارایي لري. اخېستونکی د LIC له پرانېستلو ۱۲۰ ورځې وروسته جنس د بار چالانۍ موسساتو له لارې وراستوي او د لازمو اسنادو له سپارنې وروسته یې هغه تر لاسه کوي. بانک د مشتري لپاره د ترسره شویو خدمتونو په بدل کې لاندې کمیشنونه تر لاسه کوي چې په لاندې ډول سنجش کیږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

1$ = 50 AFs

د اسعاري کمیشن حاصلات $1\% = \frac{5000\times 1}{100} = 50\$$

د خدماتي کمیشن حاصلات $1\% = \frac{5000x1}{1000} = 5\$ / 5 \times 50 = 250$ AFs

متلوک حاصل $5 .0\% = \frac{\%5\times 5000}{5000} = 25\$ / 25 .50 = 1250$ AFs

متفرقه حاصلات = 400 AFs

د ټکتانې نرخ = 12%

$40\%\ LIC = \frac{5000x40}{100} = 2000$

$60\%\ LIC = \frac{5000x60}{100} = 3000$

ټکتانه حاصلات = $\frac{3000x12x120}{100x360} = 120\$ / 120 \times 50 = 6000$ افغانی

د ژورنال دفتر

شمیره	تاریخ	تفصیلات	LIC	کریدت	دبت
۱	۱/۴	ډالري کسې ته له LIC څخه		۲۰۰۰$	۲۰۰۰$
۲	۱/۴	طلباتو ته لهLIC څخه		۳۰۰۰$	۳۰۰۰$
۳	۱/۴	C/A ته له توکیو بانک څخه		۵۰۰۰$	۵۰۰۰$
۴	۲۵/۱۲	ډالري کسې ته د کمیشن له حاصل څخه		۵۰$	۵۰$
۵	۲۵/۱۲	د احمد جاري حساب ته د کمیشن له حاصلاتو څخه		۲۵۰	۲۵۰
۶	۲۵/۱۲	د احمد جاري حساب ته له متلوک حاصلاتو څخه		۱۲۵۰	۱۲۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷	۲۵/۱۲	د احمد جاري حساب ته له ټولو حاصلاتو څخه		۴۰۰	۴۰۰
۸	۲۹/۱۲	د احمد جاري حساب تهد ټکټاني له حاصلاتو څخه		۶۰۰۰	۶۰۰۰
۹	۲۹/۱۲	ډالري کسې ته له طلباتو څخه		۳۰۰۰$	۳۰۰۰$
۱۰	۲۹/۱۲	LIC ته له C/A څخه		۵۰۰۰$	۵۰۰۰$

د لیجر دفاترو ته د معاملاتو انتقال او تجزیه

د احمد جاري حساب	
C	D
AB – 400,000 لومړۍ موجودي	۲۵۰- ۵ د کمیشن له حاصلاتو څخه افغانۍ ۱۲۵۰- ۶ له متلوک حاصلاتو څخه ۴۰۰ - ۷ له ټولو حاصلاتو څخه ۶۰۰۰ - ۸ د ټکټاني مصارف

LIC لیتراف کریدیت

C	D
۲۰۰۰$ – ۱انغدو ته ۳۰۰۰$ – ۲طلباتو ته	

ډالري کیسه

C	D
	۲۰۰۰$ - ۱ له LIC څخه ۵۰$ – ۴ د کمیشن له حاصل څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټوکيو کې د بانک دارايي

D	C
	۵۰۰۰ – ۳ C-A ته

طلبات

D	C
$۳۰۰۰ –۲ له LIC څخه	

C/A

D	C
۵۰۰۰ – ۳ د ټوکيو بانک له دارايي څخه	

ټول حاصلات

D	C
	۴۰۰ – ۷ د ډالرو جاري حساب ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

متلوک حاصلات

D	C
	۱۲۵۰ – ۶
	د احمد جاري
	حساب ته

د کمیشن حاصلات افغاني

D	C
	۲۵۰ – ۵
	د احمد جاري حساب ته

د کمیشن حاصلات ډالري

D	C
	$ ۵۰ – ۴نغدو ته

د ټکټاني حاصلات

D	C
	۸۰۰۰ – ۸
	د احمد جاري حساب ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پخوانیو درسونو پایله اخستنه او عملي صورت (د بانک عمومي محاسبه)

د پس انداز حساب، جاري حساب او LIC حساب اړوند معاملات او موضوعات چې مخکې مطالعه شول، ټول یوازې په فرعي محاسبه کې مطالعه شول. هغه پوښتنې او معاملات چې له یادو شویو موضوعاتو سره په تړاو حل شول؛ د جاري، پس انداز او L/C په شعبو کې چې ټول یې د محاسبې فرعي شعبې دي، اجرا کیږي. خو څنګه چې زموږ موخه له یادو شویو موضوعاتو سره په تړاو عمومي محاسبه ده، نو پکار ده چې دغه معاملات په عمومي محاسبه کې هم ثبت کړو.

د مثال په توګه د جاري حساب د پوښتنې نمونه، چې په فرعي محاسبه کې ثبت شوه، په عمومي محاسبه کې هم ثبتوو. د بانک خزانه دار او د جاري حساب شعبه، هره ورځ د خپل ورځني کار په پای کې خپل حسابونه سنجش کوي، یو له بل سره یې معامله او مقایسه کوي . باید د یوه مبلغ سرجمع چې په جاري حساب کې کریډیت شوی دی، د نغدو په حساب کې ډبټ شوی وي. همدا شان له خپلو اړوندو حسابونو څخه د مشتریانو د برداشت سرجمع ډبټ کیږي او د نغدو له حساب څخه کریډیټ شوی وي او یا په بل عبارت، پکار ده چې په معین وخت کې د نغدو فرعي حساب او جاري حساب یو تر بله د موازنې په حال کې وي. که چیرته اړوند اعداد یو له بل سره مطابقت ونلري، نو ښکاره ده چې کومه تیروتنه را منځته شویده او د هغې د اصلاح لپاره باید هڅې پیل او اصلاح شي.

کله چې اعدا یو له بل سره مطابقت پیدا کړي پکار ده، چې د راکړې ورکړې د راپور په هکله عمومي محاسبې ته معلومات ورکړل شي.

په معینه نیټه د مشتریانو د تادیاتو سرجمع ۷۵۰۰۰ افغانۍ او د هغو د برداشت سرجمع ۲۲۰۰۰ دی. عمومي محاسبې ته دغه راپور د یوه سند معنا لري او د ثبتېدو قاعده او اصول یې په لاندې ډول دي:

تفصیلات	C	D
نغدو ته		
له جاري حساب څخه	۷۵۰۰۰	۷۵۰۰۰
جاري حساب ته		
له نغدو څخه	۲۲۰۰۰	۲۲۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه: د هغه پس انداز نمونه چې مخکې مو مطالعه کړه، په عمومي محاسبه کې د فرعي محاسبې په اساس وه، د ثبت قاعده یې په لاندې ډول ترتیبیږي:

عمومي محاسبې ته د پس انداز د څانګې راپور:

د مشریانو د پرداختونو سرجمع د پس انداز حساب ته۲۰۴۰۰

د مشتریانو د برداشتونو سرجمع د پس انداز حساب ته ۴۵۰۰

د کال په پای کې د پس انداز د حساب لپاره ټکټانه سنجش شویده ۸۶۱,۷۵ افغانۍ

Debit	Credit	تفصیلات
۲۰۴۰۰		نغدو ته
	۲۰۴۰۰	د پس انداز له حساب څخه
۴۵۰۰		د پس انداز حساب ته
	۴۵۰۰	له نغدو څخه
۸٦۱,۷۵		د ټکټانې مصارفو ته
	۸٦۱,۷۵	د پس انداز له حساب څخه

د لیترآف کریدت L/C شعبه هم د فرعي محاسبې په توګه په معینو وقفو کې په لنډه توګه د خپلو فعالیتونو ښودنه کوي، څو دهغه ثبتېدل په لنډه توګه ترسره شي.

د موضوع د غوره درک لپاره عمومي محاسبه لاندې اقلام چې له یوه بانکي شرکت څخه منځته راغلي دي، په نظر کې نیسو:

ارقام په افغانیو

- تعمیر ۱۰۰۰۰۰۰
- تجهیزات ۴۰۰۰۰۰
- طلبات ۴۰۰۰۰۰
- بدهی ۶۰۰۰۰۰
- پس انداز ۱۲۰۰۰۰۰
- په باندنې بانک کې دارایي ۹۰۰۰۰۰
- په داخلي بانک کې دارایي ۶۰۰۰۰۰
- کسه ۷۰۰۰۰۰
- جاري حساب ۸۰۰۰۰۰
- سرمایه ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بانک د افتتاحیه بیلانس ترتیب

په ۱/۱/۸۴ نیټه د بانکي تصدۍ افتتاحیه بیلانس

دحسابونو نوم	Passive	Active
ثابته دارایي :		
- تعمیر		۱۰۰۰۰۰۰
- تجهیزات		۴۰۰۰۰۰
جاري دارایي :		
- طلبات		۴۰۰۰۰۰
- کسه		۷۰۰۰۰۰
- په داخلي بانک کې دارایي		۶۰۰۰۰۰
- په خارجي بانک کې دارایي		۹۰۰۰۰۰
قرضونه او سرمایه:		
- دیون	۶۰۰۰۰۰	
- پس انداز	۱۲۰۰۰۰۰	
- جاري حساب	۸۰۰۰۰۰	
- سرمایه	۱۴۰۰۰۰۰	
د دارایي مجموعه ۲۶۰۰۰۰۰	د دارایي او سرمایې مجموعه ۴۰۰۰۰۰۰	سرمایه ۱۴۰۰۰۰۰

۱۴۰۰۰۰۰=۲۶۰۰۰۰۰-۴۰۰۰۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د معاملاتو جریان:

۱- په ۱/۱۰ نیټه جاري حساب ته د پیرودونکو د پرداختونو سرجمع ۴۰۰۰۰۰ افغانۍ او له همدې حساب څخه د پیرودونکو د برداشتونو سرجمع مبلغ ۳۵۰۰۰۰ افغانۍ دی.

۲- په ۱/۱۰ نیټه د پس انداز حساب ته د پیرودونکو د پرداختونو سرجمع ۴۵۰۰۰۰ افغانۍ او له همدې حساب څخه د پیرودونکو د برداشتونو سرجمع ۲۵۰۰۰۰ افغانۍ دی او همدا شان د پس انداز د حساب لپاره ۳۵۰۰۰ افغانۍ ټکټانه سنجش شویده.

۳- په ۲۰/۱۰- نیټه د غیر خالص معاشاتو تادیه ۴۰۰۰۰

۴- د معاشاتو کسرات ۵۰۰۰

۵- په ۲۰/۱۰ – نیټه د ټکټانې حاصلات د طلباتو له مدرکه نقداً حاصل شویدي ۵۰۰۰۰

۶- په ۳۰/۱۰- – نیټه د داخلي او خارجي بانکونو د دارایۍ له مدرکه د ټکټانې حاصلات ۶۰۰۰۰ ثبتیږي.

۷- په ۱۰/۱۰- – نیټه د بارچالانۍ د کمیشن حاصلات اخستل کیږي ۵۰۰۰۰

۷۱۰/۱۲ – د لیټر اف کریډیټ د شعبې د معلوماتو په اساس ۲۰۰۰۰۰ افغانۍ L/C افتتاح شویدی چې له همدې جملې څخه ۳۰٪ نغدې تادیه شویدي اوپاتې٪۷۰ د بانک له لوري کریډیټ ورکول شویدی، په ۱۰٪ نرخ سره د ۱۲۰ ورځو لپاره.

۸۱۱/۱۲ – د L/C شعبه ۲۰۰۰۰۰ افغانۍ خپل اړوند باندني بانک ته انتقالوي.

اختتامیه اقلام

- د تعمیر استهلاک ۱٪ د تهیې له قیمت څخه
- د تجهیزاتو استهلاک ۱۰٪ د برابرولو له قیمت څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژورنال د دفتر ترتیب

Debit	Credit	L/F	تفصیلات	تاریخ	شمېره
۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰		نغدو ته له جاري حساب څخه	۱/۱۵	1
	۳۵۰۰۰		جاري حساب ته له نغدو څخه		
	۴۵۰۰۰۰		نغدو ته د پس انداز له حساب څخه	۱/۱۵	۲
	۲۵۰۰۰۰		د پس انداز حساب ته له نغدو څخه		
۳۵۰۰۰	۳۵۰۰۰		د ټکتاني مصارفو ته د پس انداز له حساب څخه	۲۰/۱۰	۳
۵۰۰۰	۵۰۰۰		د معاشاتو مصرف ته له نغدو څخه		
۵۰۰۰۰	۵۰۰۰۰		کسه د ټکتاني حاصل	۲۰/۱۰	۴
۶۰۰۰۰	۶		بانکي دارايي ته د ټکتاني له حاصلاتو څخه	۳۰/۱۰	۵
۵۰۰۰۰	۵۰۰۰۰		نغدو ته د کمیشن له حاصل څخه	۱۰/۱۱	۶
۶۰۰۰۰	۶۰۰۰۰		نغدو ته له L/C څخه	۱۰/۱۲	۷
	۱۴۰۰۰۰		طلباتو ته له L/C څخه	۱۱/۱۲	۸
	۲۰۰۰۰۰		C/A ته د باندني بانک له دارایی څخه	۲۵/۱۲	۹
۱۰۰۰۰ ۴۰۰۰۰	۱۰۰۰۰ ۴۰۰۰۰		د کال د پای اقلام: د تعمیر استهلاک ته د تجهیزاتو استهلاک ته ۱۰٪ له تجهیزاتو څخه		

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسه

C	D
له جاري حساب څخه ۳۵۰۰۰۰ – ۲	AB – ۷۰۰۰۰۰
د پس انداز حساب ته ۲۵۰۰۰۰ – ۲	۴۰۰۰۰۰ – ۱ له جاري حساب څخه
د معاش مصارفو ته ۳۵۰۰۰ – ۳	۴۵۰۰۰۰–۲ د پس انداز له حساب څخه
د پای بیلانس ۵,۱۰۷۵۰۰۰	۵۰۰۰۰ – ۴ دټکټانې حاصلات
	۵۰۰۰۰ – ۶ له کمیشن څخه
	۶۰۰۰۰ – ۷ له L/C څخه
۱۷۱۰۰۰۰	۱۷۱۰۰۰۰

د استهلاک مصارف

C	D
۵/۵۰۰۰۰	۱۰۰۰۰ د تعمیر استهلاک
مفاد او ضرر ته	۴۰۰۰۰ د تجهیزاتو استهلاک
۵۰۰۰۰	۵۰۰۰۰

جاري حساب

C	D
AB – ۸۰۰۰۰۰	له نغدو څخه ۲,۳۵۰۰۰۰
نغدو ته ۴۰۰۰۰۰ – ۱	د پای بیلانس ۵,۸۵۰۰۰۰
۱۲۰۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پس انداز حساب

C	D
AB – ۱۲۰۰۰۰۰	له نغدو ثخه ۲۵۰۰۰۰ – ۲
له نغدو ثخه ۴۵۰۰۰۰ – ۲	د پای بیلانس ۵,۱۴۳۵۰۰۰
د تکتانې مصارفو ته ۳۵۰۰۰ – ۲	
۱۶۸۵۰۰۰	۱۶۸۵۰۰۰

د داخلي بانک دارايي

C	D
۵,۶۶۰۰۰	AB - ۶۰۰۰۰۰
د پای بیلانس	۶۰۰۰۰–۵ دتکتانې له حاصلاتو ثخه
۶۶۰۰۰۰	۶۶۰۰۰۰

د باندني بانک دارايي

C	D
C/A ۲۰۰۰۰۰ – ۹ ته	AB – ۹۰۰۰۰۰
۵,۷۰۰۰۰۰ د ختم بیلانس	
۹۰۰۰۰۰	۹۰۰۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

طلبات

D	C
AB – ۴۰۰۰۰۰	د پای بیلانس ۵,۵۴۰۰۰۰
له L/C ۱۴۰۰۰۰ – ۸ څخه	
۵۴۰۰۰۰	۵۴۰۰۰۰

د معاش مصارف

D	C
۳۵۰۰۰ – ۳ له نغدو څخه	د پای بیلانس ۵۴۰۰۰
۵۰۰۰ د پرداخت وړ دیونو څخه	
۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰

د پرداخت وړدین

D	C
د پای بیلانس ۵/۵۰۰۰	د معاش مصرف ته ۳/۵۰۰۰
۵۰۰۰	۵۰۰۰

د کمیشن حاصل

D	C
۵۵۰۰۰۰ مفاد او ضرر ته	نغدو ته ۵۰۰۰۰ – ۶
۵۰۰۰۰	۵۰۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

L/c

D	C
ختم ۲۰۰۰۰۰	نغدو ته ۶۰۰۰۰ – ۷
	طلباتو ته ۱۴۰۰۰۰ – ۸
۲۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰

C-Aکوراکونت

D	C
۲۰۰۰۰۰ – ۹	د پای بیلانس ۲۰۰۰۰۰
له L/C څخه	
۲۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰

د ټکټانې حاصلات

D	C
۵/۱۱۰۰۰۰	نغدو ته ۵۰۰۰۰ – ۴
مفاد او ضرر	د داخلی بانک دارایي ته ۶۰۰۰۰ ۵
۱۱۰۰۰۰	۱۱۰۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

آزمایشی بیلانس (Trial Balance)

Debit	Credit	L/F	د حسابونو نوم
۹۹۰۰۰۰			د تعمیر د بیلانس حسابونه
۳۶۰۰۰۰			تجهیزات
۵۴۰۰۰۰			طلبات
۱۰۷۵۰۰۰			کسه
۶۶۰۰۰۰			د داخل بانکونه
۷۰۰۰۰۰			د خارج بانکونه
۲۰۰۰۰۰			Cover Account C/A
	۱۴۰۰۰۰۰		سرمایه
	۶۰۰۰۰۰		دیون
	۸۵۰۰۰۰		جاري حساب
	۱۳۴۵۰۰۰		د پس انداز حساب
	۵۰۰۰		د پرداخت وړ دین
	۲۰۰۰۰۰		Letter of Credit (L/C)
	۵۰۰۰۰		نتیجوی حسابات: د کمیشن حاصل
	۱۱۰۰۰۰		د تکتانې حاصلات
۴۰۰۰۰			د معاش مصارف
۵۰۰۰۰			د استهلاک مصارف
۳۵۰۰۰			د ټکټانې مصارف
۴۶۵۰۰۰۰	۴۶۵۰۰۰۰		مجموعه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټکټاني مصارف

D	C
۳۵۰۰۰ – ۲	۳۵۰۰۰ مفاد او ضرر ته
له نغدو څخه	
۳۵۰۰۰	۳۵۰۰۰

مفاد او ضرر

D	C
۴۰۰۰۰ د معاش مصرف	د کمیشن حاصل ۵۰۰۰۰
۵۰۰۰۰ د استهلاک مصرف	ټکټانه حاصلات ۱۱۰۰۰۰
۳۵۰۰۰ د ټکټاني مصارف	
۳۵۰۰۰ مفاد به سرمایه	
۱۶۰۰۰۰	۱۶۰۰۰۰

سرمایه

D	C
۵/۱۴۳۵۰۰۰	AB – ۱۴۰۰۰۰۰
د پای بیلانس	۳۵۰۰۰
	مفاد او ضرر ته
۱۴۳۵۰۰۰	۱۴۳۵۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بانک بیلانس شیټ

P	په ۱۲/	۲۹نیټه A
سرمایه ۱۴۳۵۰۰۰		۹۹۰۰۰۰ تعمیر
دیون ۶۰۰۰۰۰		۳۶۰۰۰۰ تجهیزات
جاري حساب ۸۵۰۰۰۰		۵۴۰۰۰۰ طلبات
پس انداز ۱۴۳۵۰۰۰		۶۶۰۰۰۰ د داخلی بانک
د پرداخت وړدین ۵۰۰۰		۷۰۰۰۰۰ د باندني بانک
L/C ۲۰۰۰۰۰		۱۰۷۵۰۰۰ کسه
		L/C ۲۰۰۰۰۰
۴۵۲۵۰۰۰		۴۵۲۵۰۰۰

تمرین: په یو بانکي شرکت کې د تیر کال د پای بیلانس د روان کال د افتتاحیه بیلانس په توګه و منل شو او د اړوندې دورې په ترڅ کې لاندې معاملات تر سره شول:

معاملات:

۱. په ۱/۱ نیټه د بارچالانۍ د فعالیتونو له درکه د کمیشن حاصلات نغداً واخستل شول ۵۰۰۰۰ افغانۍ.
۲. په ۲/۱ نیټه د دیونو لپاره مصارف سنجش شویدي ۳۰۰۰۰ افغانۍ.
۳. په ۱۰/۱ نیټه د L/C شعبې د راپور په اساس د اسعاري او خدماتي کمیشن حاصلات نغداً تر لاسه شویدي ۲۵۰۰ افغانۍ
۴. په ۲۰/۱ نیټه د L/C تکتاني حاصلات نغداً ٪۱۰حاصل شویدي ۴۶۶۶/۶
۵. په ۲۵/۱ نیټه د L/C اړوند طلب نغداً حاصل شویدی، ۱۴۰۰۰۰ افغانۍ.
۶. په ۲۹/۱ نیټه د مزد او معاش تادیات نغداً اجرا شویدي ۱۵۰۰۰ افغانۍ.
۷. د L/C شعبې د راپور په اساس د C-A مبالغ پلورونکي ته تادیه شویدي او اخستونکي د کمیشن له تادیې وروسته خپل جنس تر لاسه کړیدی او L/C حساب تصفیه شوی دی.
۸. د لاندې حساب جریان چمتو او ترتیب کړئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د بانک د ژورنال د دفتر ترتیب.
۲- د لیجر د دفاترو ترتیب.
۳- د بانک د مفاد او ضرر حساب او سیډني شیټ.

د ۱۳۸۷ کال د پای بیلانس
د روان کال ۱۳۸۸ د اختتامیه بیلانس په لاندې ډول دی:

د ملي بانک افتتاحیه بیلانس
په ۱/۱/۸۸ نیټه
سرمایه او قرضونه دارایي

P		A	
سرمایه	۱۴۳۵۰۰۰	۹۹۰۰۰۰	تعمیر
دیون	۶۰۰۰۰۰	۳۶۰۰۰۰	تجهیزات
جاري حساب	۸۵۰۰۰۰	۵۴۰۰۰۰	طلبات
د پس انداز حساب	۱۴۳۵۰۰۰	۶۶۰۰۰۰	د داخلي بانک دارایي
د پرداخت وړدین	۵۰۰۰	۷۰۰۰۰۰	د باندني بانک دارایي
L/C	۲۰۰۰۰۰	۱۰۷۵۰۰۰	کسه
		۲۰۰۰۰۰	C/A
	۴۵۲۵۰۰۰	۴۵۲۵۰۰۰	

د ژورنال په دفتر کې د معاملاتو درج

شمېره	تاریخ	تفصیلات	L/F	کریدت	دبت
۱	۱/۱	کسه د کمیشن حاصلات		۵۰۰۰۰	۵۰۰۰۰
۲	۱/۱	دټکټاني مصارف دیون		۳۰۰۰۰	۳۰۰۰۰
۳	۱۰/۱	کسه د کمیشن حاصل خدماتی اسعار		۲۵۰۰	۲۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴	۲۰/۱	کسه دټکټاني حاصلات		۴۶۶۶/۶۷	۴۶۶۶/۶۷
۵	۲۵/۱	کسه طلبات		۱۴۰۰۰۰	۱۴۰۰۰۰
۶	۲۹/۱	د مزد ومعاش مصارف کسه		۱۵۰۰۰	۱۵۰۰۰
۷	۲۹/۱	L/C C/A		۲۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰

د ليجر د دفاترو تهيه او ترتيب:

کسه

A	B
AB – ۱۰۷۵۰۰۰	
۵۰۰۰۰ – ۱ د کميشن حاصلات 1/1	۲۹۱۱ د مزد مصارفو ته ۱۵۰۰۰-۶
۲۵۰۰ – ۳ د اسعاري او خدماتي کميشن حاصلات ۱۰/۱	
۴۶۶۶/۶۷ – ۴ د ټکټانې حاصلات ۲۰/۱	د ختم بيلانس ۱۲۵۷۱۶۶۶/۶۷ – ۵
۱۴۰۰۰۰ – ۵ طلبات	
۱۲۷۲۱۶۶/۶۷	۱۲۷۲۱۶۶/۶۷

طلبات

D	C
AB – ۵۴۰۰۰۰	۲۵/۱ کسه ۱۴۰۰۰۰ – ۵
	۴۰۰۰۰۰ – ۵ د ختم بيلانس
۵۴۰۰۰۰	۵۴۰۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیون

C	D
AB – ۶۰۰۰۰۰	۶۳۰۰۰۰ – ۵د ختم بیلانس
۳۰۰۰۰ – ۲	
د ټکنباني مصارف	
۶۳۰۰۰۰	۶۳۰۰۰۰

د ټکتباني مصارف

C	D
۳۰۰۰۰ مفاد اوضرر ته	۳۰۰۰۰ – ۲ دیون ۱/۱
۳۰۰۰۰	۳۰۰۰۰

د فرد مزد مصارف

C	D
۱۵۰۰۰ – ۵ د پای د بیلانس مفاد او ضرر	۱۵۰۰۰ – ۶ کسه ۲۹/۱
۱۵۰۰۰	۱۵۰۰۰

تعمیر

C	D
۹۹۰۰۰۰ – ۵	AB – ۹۹۰۰۰۰
د پای بیلانس	
۹۹۰۰۰۰	۹۹۰۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجهیزات

D	C
AB – ۳۶۰۰۰۰	۵ – ۳۶۰۰۰۰
	د پای بیلانس
۳۶۰۰۰۰	۳۶۰۰۰۰

د داخلي بانک دارایي

D	C
AB – ۶۶۰۰۰۰	۵ – ۶۶۰۰۰
	د پای بیلانس
۶۶۰۰۰۰	۶۶۰۰۰۰

د باندني بانک دارایي

D	C
AB – ۷۰۰۰۰۰	۵ – ۷۰۰۰۰۰
	د پای بیلانس
۷۰۰۰۰۰	۷۰۰۰۰۰

جاري حساب

D	C
۵ – ۸۵۰۰۰۰	AB – ۸۵۰۰۰۰
د پای بیلانس	
۸۵۰۰۰۰	۸۵۰۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پس انداز حساب

D	C
۵ – ۱۴۳۵۰۰۰	AB – ۱۴۳۵۰۰۰
د پای بیلانس	
۱۴۳۵۰۰۰	۱۴۳۵۰۰۰

L/C

D	C
۲۹/۱ ۷ – ۲۰۰۰۰۰	AB - ۲۰۰۰۰۰
تصفیه ختم	
۰	۰

C/A

D	C
AB - ۲۰۰۰۰۰	۲۹/۱ ۷ – ۲۰۰۰۰۰
	تصفیه ختم
۰	۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټکټاني حاصلات

C	D
۴۶۶۶/۶۷ – ۴ نغدو ته ۲۰/۱	٤٦٦٦/٦٧ – ٥ مفاد و ضرر
۴۶۶۶/۶۷	۴۶۶۶/۶۷

د کمیشن حاصلات

C	D
۵۰۰۰۰ – ۱ ۱/۱ نغدو ته	۵۲۵۰۰ – ۵
نغدو ته ۱۰/۱ ۲۵۰۰ – ۳	د پای بیلانس
۵۲۵۰۰	۵۲۵۰۰

مفاد او ضرر

C	D
تکتانه حاصلات ۴۶۶۶/۶۷	۱۵۰۰۰ د مزدمصارف
د کمیشن حاصلات ۵۲۵۰۰	۵۰۰۰۰ دټکټاني مصارف
	۱۲۱٦٦/٦٧ – ٥ سرمایه
۵۷۱۶۶/۶۷	۵۷۱۶۶/۶۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرمایه

C	D
AB – ۱۴۳۵۰۰۰	۵ – ۱۴۴۷۱۶۶/۶۷
۱۲۱۶۶/۶۷	د پای بیلانس
مفاد	
۱۴۴۷۱۶۶/۶۷	۱۴۴۷۱۶۶/۶۷

د بانک بیلانس شیټ

سرمایه او بدهی — بتاریخ ۳۰/۱ — دارایی

P		A	
سرمایه	۶۷ .۱۴۴,۷۱۶,۶	۹۹۰۰۰۰	تعمیر
دیون	۶۳۰۰۰۰	۳۶۰۰۰۰	تجهیزات
جاری حساب	۸۵۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰	طلبات
د پس اندازحساب	۱۴۳۵۰۰۰	۶۶۰۰۰۰	د داخلي بانک دارايي
د پرداخت وړ دیوان	۵۰۰۰	۷۰۰۰۰۰	د خارجي بانک دارايي
		۱۲۵۷۱۶۶	کسه
	٤٣٨٧١٦٦,٦٧	٤٣٨٧١٦٦,٦٧	

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درېیم څپرکي د مطالبو لنډیز:

بانکونه د مشتریانو د غوښتنو مطابق د بیلابیلو حسابونو د پرانستنې له لارې د خلکو امانات او پولي وجوه را ټولوي، چې د حسابونو مهم ډولونه یې په لاندې توګه دي:

- جاري حساب.
- د پس انداز حساب.
- د معیادي امانت حساب.
- بانکي باورلیک(L/C)

یاد شوي حسابونه د معینو شرایطو لاندې د مشتري او بانک د موافقې له مخې پر انیستل کیږي. جاري حساب له هغه امانت څخه عبارت دی چې کومه ګټه نلري او مشتریان له چک څخه د استفادې په توګه خپل حساب برداشت کوي.

د پس انداز حساب یوه معینه ربحه یا ګټانه لري.

د معیادي امانت حساب ربحه له یوه معین وخت سره ورکول کیږي. دغه وخت ممکن درې، څلور میاشتې او یا تر دغه هم اوږد وخت وي. پدې صورت کې د حساب له اخېستلو ترمخه بانک ته د مشتري له لوري خبر ورکول کیږي.

بانکي باورلیک یو سند دی، چې په نړیوال تجارت کې غښتلی رول لري ، پدې صورت کې د تاجرانو لپاره د دوو هیوادونو د بانکونو په وساطت تجارانو ته د تجارتي معاملې د ترسره کیدلو اسانتیا برابریږي. چې مهم اسناد یې له Bill of Loading او Invoice او داسې نورو څخه عبارت دي.

همدا شان باورلیک دنړیوالو شرایطو لرونکی وي . د عمومي محاسبې شعبه د مفاد او ضرر حساب او د بیلانس شیټ چمتو کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دریيم فصل پوښتنې:

۱- د بانکي حسابونو نومونه واخلئ؟

۲- په یوه جاري حساب کې لاندې معاملات منځته راغلي دي:

a. په ۲/۱۲ نیټه د حساب پرانستنه مبلغ ۴۰۰۰۰

b. په ۵/۱۲ نیټه پرداخت مبلغ ۲۰۰۰۰

c. په ۱۲/ ۱۵ نیټه برداشت مبلغ ۱۵۰۰۰

d. په ۱۲/ ۲۰نیټه برداشت مبلغ ۵۰۰۰

e. په ۲۹/۱۲ نیټه پرداخت مبلغ ۵۰۰۰۰

یاد شوي معاملات د ژورنال په یوه دفتر کې ثبت کړئ ؟

۳- احمد له ۶۰۰۰۰ افغانیو سره د ټکټانې په ۹٪ نرخ باندې له دریو میاشتو راهیسې یو معیادي حساب پرانستی دی، د سرمایې مقدار او ربعه یې سنجش کړئ؟

۴- دبانکي باورلیک د پرانېستلو شرایط واضیح کړئ؟

۵- د بانکي اعتبار نامې ډولونه بیان او تعریف کړئ؟

۶- د اینوایس (Invoice)په باره کې معلومات ولیکئ؟

۷- د سیف (C. I. F) کلمې دکومې اصطلاح مخفف ده او تر دغو شرایطو لاندې د امتعې استول توضیح کړئ؟

۸- لاندې معاملات د ژورنال په دفتر کې ثبت کړئ؟

a. د مشتریانو د تادیاتو سرجمع۱۰۰۰۰۰ افغانۍ

b. د مشتریانو د برداشت سر جمع ۸۰۰۰۰۰ افغانۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرچينې او اخېستنې:

۱- بانکداری اثر پوهندوی سید مسعود جوزای سال ۱۳۸۶
۲- بانکداری مدرن و عصری لکچر نوت پوهنځی اقتصاد دیپارتمنت مالی
۳- محاسبه بانکی : چپتر نوت تخنیکم مالی و اقتصادی دیپارتمنت محاسبه به راهنمایی استاد محترم ظهور سال ۱۳۷۰
۴- چپتر نوتهای کورس های آموزشی بانکهای تجارتی خصوصی
۵- انواع مختلف مجله ها و نشریه های د افغانستان بانک و پشتنی بانک سالهای ۱۳۸۶-۱۳۸۷
۶- راپور فعالیت های یک بانک تجارتی سال ۱۳۸۴
۷- اصولنامه تجارت افغانستان سال (۱۳۸۳) ۱۳عقرب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونيز نصاب د پراختيا د رياست پيغام

د پوهنې وزارت د مسلكي او تخنيكي زده كړو د معينيت د تعليمي نصاب د پراختيا رد پوهنې وزارت د تخنيكي او مسلكي زده كړو معينيت دښوونيز نصاب د انكشاف رياست د ټولنې دعيني او ښكاره ضرورت په درک كولو سره چې د محصلينو او شاګردانو د درسي كتابونو په برخه كې يې تخنيكي او مسلكي رشتې درلودې او لري يې، په لومړي سركې يې تصميم ونيو، چې په ښوونيزو پلانونو او درسي مفرداتو باندې بياكتنه وكړي او ورپسې بيا د شاګردانو او محصلينو د درسي كتابونو د تاليف لپاره مبادرت او كوښښ وكړي. د خداى(ج) په فضل او مرحمت سره او د ادارې او حسابدارۍ ځانګې د ښوونكو په ميړانې او همت سره د ادارې او حسابدارۍ درسي كتابونه تاليف شول تر څو په وړيا ډول د شاګردانو او محصلينو په واک او اختيار كې وركړل شي.

د علم او معرفت له ټولو لوستونكو، علاقمندانو، د ادارې او حسابدارۍ د مكاتبو له ښوونكو، ګرانو شاګردانو او د تخنيكي او مسلكي زده كړو د چارو له متخصصينو او همدا شان له ټولو څېړونكو او شنونكو څخه صميمانه هيله كيږي، چې د دې كتابونو په مطالعې سره چې په لومړي ځل د ښوونكو او د ادارې او حسابدارۍ ځانګې د مسلكي غړو له لوري تاليف او تدوين شوي دي. د مسلكي، تخنيكي او علمي مطالبو او مفاهيمو د ځرنګوالي په هكله خصوصاً د هغوى املايي او انشايي اشتباهاتو په اړهمونږ ته لارښوونه وكړي، ترڅو په راتلونكي كې وكړاى شو، په همدې او نورو برخوكې ګرانو شاګردانو ته له دې څخه ښه، غوره، ګټور او ارزښتناكه موضوعات وړاندې كړو.

همدا شان له ګرانو شاګردانو او محصلينو څخه هيله كوو ترڅو د دې كتابونو د مطالعې او استفادې پر مهال د هيواد اقتصادي ستونزې، فقر او وروسته پاتې والى په نظركې ونيسي او د كتابونو په ساتنه كې كوښښ او زيار وباسي، ترڅو د ډېرو شاګردانو او محصلينو د ګټې وړ وګرځي.

پته: دپوهنې وزارت – دتخنيكي او مسلكي زده كړو معينيت د تعليمي نصاب د انكشاف رياست – دكتابونو د تاليف او د درسي ممدو موادو د برابرولو عمومي مديريت.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library